

Viborg Stift

EN DEL AF FOLKEKIRKEN

2022/2023

Med kirkens **GRØNNE** fremtid i hænderne

TEOLOGI FOR VOKSNE 12

PRÆST I SUNDHEDSHUS 24

EN FRIVILLIG FORSKEL 36

PORTRÆTTET 44

INDHOLD

Biskoppen og Folkekirkens Grønne Omstilling	4
EnergiTjenesten på opgave i Salling	6
Teologi for voksne	10
Klimatopmøde	14
Grønne initiativer i stiftet	18
Sjælesorg i sundhedscentret	22
Fire gode råd til at spare på energiregningen	26
Sådan skaber I en mere grøn kirke.....	27
Inspirationsmøde om klima	28
Det grønne udvalg	32
En frivillig forskel.....	36
Klimatosser efterlyses	40
Portrættet	42
Ny provst i Herning	46
Stiftsudvalg vil fremme godt arbejdsmiljø	50
Fælles om – diakonikonference	54
Stiftskort Viborg	58
Stiftsadministrationen	61
Stiftspræster	63

REDAKTION:

Henrik Helms (ansvarshavende)
Anika Thorø Weber
Ejvind Dahl
Thomas Frydendal Nielsen

FOTO:

Andreas Falck
Henrik Helms
Pixabay

LAYOUT OG TRYK:

Complot

UDGIVET AF:

Viborg Stift Domkirkestræde 1 8800 Viborg
Hovednummer: 8662 0911
Mail: kmvib@km.dk
Hjemmeside: viborgstift.dk
Facebook: facebook.com/viborgstift

Denne tryksag er klima-kompenseret iht. ClimateCalc. Kompensation er købt hos: South Pole Carbon CC-000033/DK

VIBORG STIFT

Vi kan noget særligt sammen

Klimaudfordringer er på dagsordenen i hele verden.

- Vi er den sidste generation, der har muligheden for at gøre noget ved det her, og derfor skal vi som kirke selvfølgelig også byde ind, siger biskop Henrik Stubbkjær.

Derfor har vi kigget på mange af de initiativer, der allerede er i gang i Viborg Stift, som kan være en inspiration for mange.

- Når vi går i samme retning, så batter det noget. Så har vores tiltag langt større virkning, siger Ejvind Dahl der er medlem af stiftets grønne udvalg.

Iderigdommen findes overalt derude, som eksempelvis hos graver Bent Lisbygd i Bøvling der tænker: Kan jeg gøre det her smartere? Kan jeg hjælpe kloden lidt på vej – og spare nogle penge imens?

Men der følger også udfordringer med, når man gerne vil lave klimatiltag og energibesparelser i kirkerne.

- Kirkerne rundt i Danmark er noget helt særligt. Deres lange historie og særlige kendetegn gør, at der følger en masse bevaringsforhold med, som man skal have øje for. Det gælder også, når man undersøger, om kirkerne kan lave energibesparelser, siger Anette Klidsbjerg, fra EnergiTjenesten som besøger kirken på Fur.

Dette er nogle af nedslagene i dette årsmagasin, hvor vi også besøger en række af dem, som er med til at gøre en frivillig forskel for folkekirken i Viborg Stift.

God læselyst!

Henrik Helms
Redaktør

EN GAVE PAKKET IND SOM EN OPGAVE

Tekst og foto: Henrik Helms

I kristendommen tror vi på, at Gud i sin kærlighed har skabt jorden. Han har givet os den som en gave, og ud over det har han valgt også at give mennesket en opgave som forvaltere, at vi skal tage vare på jorden. Sørg for, at vi får den afleveret i en lidt bedre stand til vores børn og børnebørn, end vi modtog den.

Dette er for biskop Henrik Stubbkær en hovedårsag til, at vi som kristne og folkekirke, har et særligt ansvar i forhold til klimaet. I sin tid som generalsekretær i Folkekirkens Nødhjælp, så han ved selvsyn hvad klimaforandringerne gjorde for folk på hele kloden.

- Jeg har selv gået med bonden i det sydlige Etiopien, som har mistet alt sit kvæg, fordi regnen var blevet ustabil. Og det bliver den på grund af de klimaforandringer, der rokker ved den fine balance der er i verden. Jeg har siddet med en præst fra en lille by, der hedder Tuvalu i Stillehavet, hvor kirken bruger en stor del af dens energi på at genhuse mere end 200 familier, fordi havet stiger, forklarer Henrik Stubbkær.

NÆSTEKÆRLIGHED UDEN GRÆNSER

For ham er det vigtigt at slå fast, at der ikke kan sættes grænser for næstekærligheden - heller ikke landegrænser.

- Helligånden er den, der danner fællesskaber, og den måde vi kan være kirke på, er jo netop at være et fællesskab, som også rummer verdens nødlidende. Derfor er det helt centralt for mig at se, at vi som kirke arbejder med det her. Hvis ikke kirken skulle være aktiv her, så ved jeg ikke, hvem der skulle.

Henrik Stubbkær peger også på, at Kirkernes Verdensråd var nogle af de første, der overhovedet begyndte at tale om CO₂ udledning af klimagasser, hvor formanden for FN's klimapanel for nylig takkede kirken for som de første, at have gjort opmærksom på dette. Og for biskoppen handler det om både at tale om det, men også at gøre noget ved det.

- At vi italesætter jorden som Guds skaberværk, som noget vi har ansvar for. Men det bliver tomt og hult, hvis ikke vi samtidig agerer, og derfor er det vigtigt, at vi handler helt konkret. Det er nødvendigt, for at forkyndelsen bliver troværdig.

FORMAND FOR GRØN OMSTILLING

Henrik Stubbkær er blevet udpeget som formand for Folkekirkens Grønne Omstilling der er et ambitiøst, landsdækkende projekt, hvis formål er at tage hele folkekirken i en grønnere retning. Noget at det første de arbejder med, er at få fat i den nødvendige viden. Det sker blandet andet i et samarbejde med Aarhus Universitet, som er i gang med at beskrive alt den jord, som folkekirken har. Samtidig håber han også at Folkekirkens Grønne omstilling kan være med til at have dialogen med politikerne, sådan at man kan sætte en politisk proces i gang, der vil kunne hjælpe folkekirken med at få flere fleksible muligheder i forhold til den grønne omstilling. Visionerne for den nye formands arbejde er store.

- For mig at se, er klimaet en af de største globale dagsordener vi har lige nu. Vi er den sidste generation, der har muligheden for at gøre noget ved det her, og derfor skal vi som kirke selvfølgelig også byde ind. Mit håb er, at kirken på massiv og synlig måde kan byde ind, sådan at vi også på dette område får sat et aftryk. At kirken er her for verden, forklarer Henrik Stubbkær.

Derfor er han også glad for at se, hvordan folkekirken allerede længe har arbejdet med for eksempel biodiversitet på kirkegårdene og gjort dem giftfrie, takket være dygtige gravere og kirkegårdsfolk.

- Bare en lille ting, som at man i stedet for at købe afskårne blomster til alteret i store dele af året, måske kan få det dækket ind ved at have stauder stående i nogle af de tomme pladser på kirkegården, og dermed selv kan gå ud og plukke blomsterne. En lille symbolhandling, men som jo er synlig og som giver nye ideer til andre.

HÅB I EN KRISETID

Håbet for biskoppen er, at folkekirken kan blive set som en medspiller af de andre aktører. Af kommuner, virksomheder og enkeltpersoner.

-Og så håber jeg, at vi som kirke også på dette punkt må brænde igennem med et evangelium, der skaber håb og sætter fri midt ind i en verden, hvor vi taler så meget om krise og håbløshed. ■

LÆS MERE OM
FOLKEKIRKENS GRØNNE
OMSTILLING

NÅR ENERGITJENESTEN RYKKER UD, FLYTTER LØSNINGERNE IND

Graver Bent Mølgaard troede, han havde gjort, hvad han kunne for at spare på energien i kirken på Fur. Alligevel fik han lidt af en overraskelse, da EnergiTjenesten kiggede forbi.

Tekst: Anika Thorø Weber. Foto: Andreas Falck

- Hvor mange vielser har I på et år her i kirken? Og hvor mange begravelser?

- Har I problemer med alger? Måske de lyserøde?

- Vil du definere kirken som en tør kirke, en fugtig kirke eller et sted midt imellem?

Det er den helt store quiz, som energirådgiver Anette Klidsbjerg har taget med til Fur denne efterårsdag. Hendes mange spørgsmål hvirvler rundt i luften, og så snart et svar har forladt en af quizdeltagerne foran hende, er hun klar til at notere responsen med sin blå tusch på sine medbragte papirer.

I alt har hun hele fire sider med spørgsmål, som skal besvares. De mest tekniske kræver en ekstra tænkepause eller to, før de to furboer Bent Mølgaard og Kjeld Johannesen er klar med et ordentligt svar.

- Hmm... Jeg vil tro, det er en normal kirke. Den er ikke sådan ualmindelig fugtig, lyder

det fra Bent Mølgaard, der som graver og kirketjener i Fur Kirke er ansvarlig for bygningernes energiforbrug.

Derfor er det heller ikke uden grund, at det netop er Bent Mølgaard, der stiller op til dagens quiz og må svare på alt fra antallet af aktiviteter i kirken til komforttemperatur.

Hans gæst Anette Klidsbjerg fra EnergiTjenesten er nemlig mødt op for at lave en grundig gennemgang af energiforbruget i selve kirken, præsteboligen og konfirmandstuen for at finde ud af, om personalet og menighedsrådet ved Fur Kirke kan optimere på deres nuværende energiforbrug til gavn for både klima og pengepung.

- Jeg er da lidt spændt på, hvad hun finder frem til, men jeg har egentlig ikke haft de store forventninger til i dag. Jeg synes selv, vi har ret godt styr på det, så jeg tror ikke, hun kan finde så meget, vi kan optimere på. Men det er vigtigt for mig, at vi får tjekket

efter alligevel. Som forvalter af en offentlig bygning, er det vigtigt for mig, at jeg gør det så godt, jeg kan. Pengene skal bruges rigtigt – og vi skal passe på klimaet imens, siger Bent Mølgaard.

Han får opbakning fra kirkeværgen Kjeld Johannesen, der som repræsentant for kirken menighedsråd er mødt op for at høre, hvad Anette Klidsbjerg finder frem til.

- Kirken er jo det allervigtigste, vi har, så vi skal sikre, at den er i god forfatning, så vi kan give den godt videre til næste generation, siger han.

ET SÆRLIGT EFTERSYN

Med ønsket om at passe godt på kirken på Fur er det den helt rigtige energirådgiver, som Bent Mølgaard og Kjeld Johannesen har fået fat i.

Anette Klidsbjerg har gennem årene lavet grundige energieftersyn i mere end 200 kirker. Hun ved alt om, hvilke særlige forhold

Anette Klidsbjerg har givet mere end 200 kirker et energieftersyn. I alt har EnergiTjenesten lavet eftersyn i omkring 800 kirker.

Fur Kirke bruger årligt omkring 20.000 kroner på opvarmning af selve kirkebygningen. Energikilden er lokal fjernvarme.

og udsmykning af altertavlen, og så kan det gå i stykker. Det er en svær balance at finde, forklarer hun.

KO-LORT GØR UNDERVÆRKER

Selvom det kan være svært at balancere mellem tør og fugtig, så er det i hvert fald ikke udtørring, der kendetegner Fur Kirke.

Knap er Anette Klidsbjerg trådt ind ad døren, før hun spotter nogle brune og lyserøde pletter på væggen. De lyserøde pletter er alger, der kommer, fordi kirken er fugtig. De brune pletter skyldes fugtudtræk fra den lokale rødsten, som kirken er bygget af.

- Vi dør en hel del med netop de der brune pletter, siger Bent Mølgaard og peger på væggene, hvor de brune plamager breder sig over flere store områder.

Han fortæller, at den eneste løsning, de har fundet indtil nu, er en lidt alternativ en af slagsen. ▶

man skal være opmærksom på i de gamle bygninger.

- Kirkerne rundt i Danmark er noget helt særligt. De kan ikke sammenlignes med andre byggerier. Deres lange historie og særlige kendetegn gør, at der følger en masse bevaringsforhold med, som man skal have øje for. Det gælder også, når man undersøger, om kirkerne kan lave energibesparelser, siger Anette Klidsbjerg, der denne dag besøger kirken på Fur for første gang.

Blandt kirkernes særlige kendetegn er, at mange kirker har et lags ruder i de store vinduer i kirkeskibet, ligesom gulvene ofte er lagt direkte på jorden fremfor med et lag isolering under. Samtidig har kirkerne typisk metertykke, massive vægge. Det betyder, at

der kun kan lægges isolering på kirkernes loft, og det øger energiforbruget, fordi kirkerne ikke er så gode til at holde på varmen.

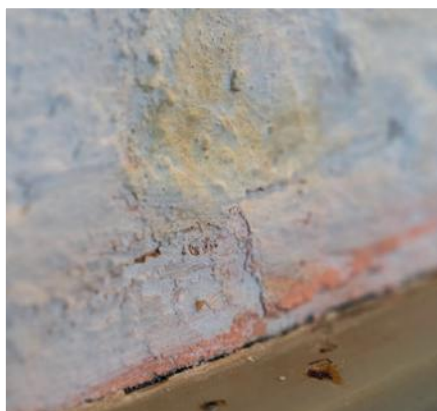
- Det er alt sammen noget, der er svært at lave om på. Man kan jo ikke bare fjerne gulvet for at lægge gulvvarme eller isolere, når der ligger nogen begravet nedenunder. Derfor skal man tænke lidt anderledes, når man ser på energiforbruget i kirkerne. Man kan ikke altid gøre det, man plejer, siger Anette Klidsbjerg, der på grund af de særlige forhold i kirkerne også oplever, at fugt er et udbredt problem.

- Fugten kan efterlade skimmelsvamp og alger på væggene. Men modsat må kirkerne heller ikke blive for tørre. Hvis det sker, udtørres træet i alt fra orgelpiber til bænke

Vinduerne i Fur Kirke består af et lag glas. Det betyder, at isoleringen langt fra er optimal. Men det kan ikke ændres, hvis kirken skal bevares, som den er.

Kirken på Fur er både plaget af lyserøde alger og udtræk fra de rødsten, som kirken er bygget af.

Anette Klidsbjerg bruger flere forskellige måleapparater til at undersøge luftfugtigheden i kirkerne.

Som et test-projekt har graveren nemlig smurt frisk kolort på væggene fra køerne hos den lokale landmand, så han kan lukke af for udtrækket – og indtil videre har det vist sig at have god effekt.

- Nationalmuseet har en masse meninger om, hvilke kemikalier vi må bruge i vores gamle kirke. De foreslog komøg, og selvom jeg ikke tro-

ede på dem, så har det vist sig at virke, siger Bent Mølgaard med et skævt smil.

NYE FIF

Bent Mølgaards kolorte-trick løser dog ikke fugtproblemerne i kirken på Fur – den er blot kosmetisk.

Graveren har derfor også brug for de råd, som Anette Klidsbjerg har i ærmet. En måned inden besøget i kirken fik hun installeret en datalogger, der måler temperaturen og luftfugtigheden, og sammen med de erfaringer, hun har gjort sig under besøget, er konklusionen klar:

- I gør det uden tvivl rigtig godt, det må jeg sige. I har øje for energiforbruget, men der

stadig steder, det kan optimeres, siger Anette Klidsbjerg.

På sin liste over forbedringsforslag står blandt andet, at Bent Mølgaard bør få installeret en fugtmåler et synligt sted, så han løbende kan holde øje med luftfugtigheden og temperaturen i kirken. Desuden bør han få en timer på sin varmemetostat, så han kan skrue op for varmen på alle tider af døgnet. Han skal også være opmærksom på, hvornår han lufter ud, og kirkens store dannebrogssflag bør ikke ligge til tørre på kirkebænkene, fordi det afgiver fugt til det i forvejen fugtige lokale.

- Det er helt vildt, hvad hun har opdaget. Jeg tænkte egentlig, vi havde godt styr på det, men der er alligevel noget at lære. Nogle af hendes forslag koster nogle penge at implementere, og det er selvfølgelig en prioriteringssag. Jeg kan også blive i tvivl om, hvorvidt jeg vil få kigget på en fugtmåler løbende i en travl hverdag, men det er en god intention, siger Bent Mølgaard, der selv havde gjort sig nogle af de samme overvejelser som Anette Klidsbjerg men også fik nye input.

- Uanset hvad har det været godt at få nye øjne på, om vi gør det så godt, som vi kan. Vi skal jo gøre vores bedste, så kloden også er der til vores børn og børnebørn, tilføjer han. ■

◀ **Bent Mølgaard har både fysisk og mentalt noteret sig mange af de forslag, som Anette Klidsbjerg kom med. Flere havde han selv overvejet på forhånd – men Anette Klidsbjerg gav ham et vigtigt skub til at komme i gang.**

◀ **Bent Mølgaard udskiftede for nyligt alle pærerne i kirkerne til LED i jagten på at mindske kirkens energiforbrug. Han blev dog overrasket over alle de forslag, Anette Klidsbjerg havde i ærmet.**

ENERGITJENESTEN

EnergiTjenesten er et tiltag under foreningen VedvarendeEnergi. Organisationen tilbyder uvildig rådgivning om energibesparelser og vedvarende energi.

Lige nu gennemgår EnergiTjenesten alle kirker i Salling og Skive Provsti. Målet er at få et overblik over, hvor der er størst behov for en indsats nu og her for at reducere energiforbruget og dermed CO2-udledningen. EnergiTjenesten laver en samlet oversigt til provstierne med løsningsforslag samt en vurdering af, hvor lang tilbagebetalingstiden er på hvert enkelt tiltag.

Grethe og Jørgen Bjerregaard ►
kendte deres underviser
Henning K. Thomsen i
forvejen. Han var årsag til,
at de valgte kurset i
Viborg Stift fremfor
kurset i deres eget stift.

Jørgen og vennerne kan ikke
få nok af bibel-nørderi:

”Selvfølgelig vil jeg fordybe mig i verdens vigtigste bog”

Ventelisten er årelang til kurset Teologi for voksne, der år efter år trækker kursusedtagere til Viborg fra store dele af det midtjyske.

Tekst: Anika Thorø Weber. Foto: Henrik Helms

- Ti lige stille, så vi har ro til at læse!

En flittig elev på en af de forreste rækker i undervisningslokalet på Katedralskolen i Viborg mærker en trang til at markere sig.

Eleven sidder dybt begravet i sine bøger og vil ikke forstyrres af sin lærer, der ikke helt kan holde inde med sin talestrøm, efter hun har sat eleverne i gang med en opgave – og det får hun at høre som en kæk bemærkning, der får hele klassen til at fnise,

hvorefter de ligesom deres studiekammerat igen fordyber sig i bøgerne foran dem.

Og det er da heller ikke en helt almindelig gymnasieklasse, der denne lørdag i oktober sidder bænket på stolerækkerne i de historiske lokaler på Gl. Skivevej foran provst Betty Grønne Ahrenfeldt.

I stedet har omkring 30 kursusedtagere fundet sig til rette i de slidte træstole på gymnasiet. Deres alder afsløres af de grå

stænk i håret, fraværet af computere og de mange briller.

Kursisterne er nemlig alle en del af Viborg Stifts omfattende kursus Teologi for voksne, hvor deltagerne otte lørdage om året i tre år lærer om alt fra Israels historie til trosbekendelsen og sjælesorg - og de kan ikke få nok.

- Jeg synes det er rigtig spændende. Jeg bliver udfordret på en god måde, ►

siger 68-årige Grethe Bjerregaard, der begyndte på kurset ved årsskiftet.

Hendes mand Jørgen giver hende ret:

- Bibelen er jo verdens vigtigste bog, så selvfølgelig vil jeg gerne fordybe mig i den. Nu hvor jeg er blevet pensionist, har jeg også fået tiden til det, siger den 69-årige bibelnørd, der sammen med konen har taget turen helt fra Vejle-området for at deltage i kurset i Viborg.

ET POPULÆRT TILTAG

Grethe og Jørgen Bjerregaard er langt fra den eneste, der suger til sig af undervisningen på Katedralskolen i Viborg.

I alt har Viborg Stift lige nu tre teologihold på hver deres årgang, og endnu flere kursister tripper efter, at det bliver deres tur til at deltage.

Men faktisk er Teologi for voksne blevet så populært, at ventelisten dækker helt frem til 2025. Det fortæller teologisk stiftskonsulent Henning K. Thomsen.

- Det er helt vildt, at vi har så mange på venteliste. Jeg tror det skyldes, at det er et tilbud, som mange har svært at finde andre steder. Tidligere blev der holdt en del lignende foredrag rundt i folkekirkerne, men det gør man ikke så meget længere. Nu foregår det mere i forskellige kirkelige foreninger, og hvis man ikke kommer der, møder man ikke de her teologiske tilbud, siger Henning K. Thomsen, der udover at undervise kursisterne også er en af tovholderne på projektet.

Han oplever, at mange af deltagerne sætter lørdag efter lørdag af, fordi de vil dykke ned i den bibel, de har bygget deres liv på. Men i stedet for blot at lytte til deres lokale præst vil de nu have biblen i egne hænder. Det genkender Jørgen Bjerregaard.

- Bibelen har haft stor betydning for mig i mange år, men jeg har aldrig sat tid af til at få læst den i en sammenhæng. Det gør jeg nu. Det har stor værdi for mig, siger han.

BARNETROEN RIVES VÆK

Selvom kursisterne på Teologi for voksne nyder at suge ny viden til sig, så sker det også med en vis ærefrygt.

I undervisningslokalet med Henning K. Thomsen er der en del kursister, der flere gange spærre øjnene op til dagens

**Inge Marie og Arne Mølgaard
føler sig udfordret af
teologi-undervisningen – men
på en god og sund måde.**

**Teologisk specialkonsulent Henning K. Thomsen er
en af de faste undervisere på Teologi for voksne.**

undervisning. Det gælder ikke mindst, da Henning K. Thomsen introducerer dem til muligheden for, at Jesus måske ikke blev født i Betlehem, og at lignelserne i biblen først og fremmest handler om netop Jesus Kristus – ikke om os mennesker.

- Man får jo rokket lidt ved sin barnetro af det her – eller måske ligefrem ødelagt den. Men det er jo en god ting. Jeg bliver klogere på den bibel, jeg har kendt i mange år. Jeg får nogle nye perspektiver og flere nuancer, siger Arne Mølgaard, som deltager i kurset sammen med sin hustru Inge Marie.

For år tilbage deltog de begge i et lignende kursus. Alligevel er de ikke blevet færdige med at dykke ned i biblen:

- Jeg fatter egentlig ikke, at vi kunne holde til det, da vi deltog i Teologi for lægfolk for 20 år siden. Dengang havde vi så meget andet at se til, så vi fik heller ikke altid lavet hjemmearbejdet ordentligt. Den tid har vi nu, hvor vi er pensionister. Jeg tror, vi får mere ud af det nu, siger Inge Marie Mølgaard, der ligesom vennerne Grethe og Jørgen Bjerregaard har taget turen fra Vejle til Viborg for at deltage i kurset.

ENGAGEMENTET FORTSÆTTER

Der er ingen tvivl om, at Inge Marie og Arne Mølgaard samt alle de øvrige kursister nyder at modtage teologiundervisning – endda i så høj grad, at deres iver efter at lære næsten er ustopkelig.

Grethe og Jørgen Bjerregaard nyder, at de som pensionister har tid til at dykke ned i biblen sammen.

Arne Mølgaard har ligefrem sagt ja til at være med i planlægningsgruppen for en seks dages tur til Wittenberg, hvor deltagerne på alle tre Teologi for voksne-hold er inviteret.

Her skal de blive klogere på Martin Luther og dykke ned i den danske kirkes lutherske rødder.

- Det er jo en god måde at få undervisningen ind under huden. Samtidig vil vi også gerne skabe et godt sammenhold på holdene, og det kan sådan en tur være med til, siger Arne Mølgaard, der også tidligere har været med til at arrangere en lignende tur til Wittenberg for sit lokale sogn.

Ligesom flere af de øvrige deltagere hæfter han sig ved, at han primært deltager i teologiundervisningen og studieturen, fordi han selv får en masse godt ud af det. Alligevel er hans underviser Henning K. Thomsen overbevist om, at interessen er til gavn for mange andre.

- Mange af deltagerne er så opslugte af emnet, at de slet ikke kan lade være med at fortælle det, de har lært, videre til børn og børnebørn. På den måde bliver deres kendskab til kristendommen givet videre til næste generation. Det er vigtigt, hvis kirkens kulturarv skal leve videre, siger stiftskonsulenten. ■

**VIL DU VIDE MERE OM
TEOLOGI FOR VOKSNE.
SÅ LÆS MED HER!**

KLIMATOPMØDE

Med et glimt i øjet bød biskop Henrik Stubbjær velkommen til det han kaldte et klimatopmøde. De indbudte der blev rammet ind af solskinnet var provster, provstiudvalg, provstisekretærer, stiftsråd og bygningssagkyndige, som var samlet i Golf Salonen i Viborg i marts ►

Tekst og foto: Henrik Helms

”

En buket roser som ofte har haft en rejse fra Afrika over Holland til Danmark, har et forbrug på omkring 50 kg CO₂

- Vi har plukket de lavt hængende frugter, og det er nu vi i fællesskab skal steppe op, forklarede biskoppen inden et tæt program blev skudt i gang.

Gæster fra EnergiTjenesten og Folkekirkens Grønne Omstilling var inviteret til at sætte ord på det folkekirken kan gøre for klimaet.

- Når vi samler jer provster, provstiudvalg, provstisekretærer og stiftsråd, så er det fordi, I er nøglespillere i Viborg Stifts grønne omstilling. Det er jer der har kompetencerne og er valgt til at fører vores fælles beslutninger igennem. Sammen skal vi sikre, at vi når de 70%reduktion inden 2030 og at vi gør det med opbakning hele vejen rundt i stiftet, forklarede biskop Henrik Stubbkjær.

70% AF HVAD

2020 blev startskuddet for folkekirken, hvor biskopperne efter deres årlige bispemøde, gik ud og fortalte, at man fra folkekirken tilslutter sig en 70% reduktion af CO₂

70% af hvad spurgte man dengang i Favrskov Provsti, som satte sig for i samarbejde med EnergiTjenesten at kigge på,

hvordan man når i mål. Det udmyntede sig i et katalog som er blevet til inspiration hos mange andre provstier og stifter.

EnergiTjenesten har siden 2009 samarbejdet med folkekirken og gennemgået omkring 850 kirker. Man har set på bygninger, elforbrug og indkøb af mad, drikke, lys og blomster.

- En buket roser som ofte har haft en rejse fra Afrika over Holland til Danmark, har et forbrug på omkring 50 kg CO₂, forklarede Carsten Vejgaard. Så en buket fra vejgrøften er bedre, og kan være lige så romantisk, smilede Carsten Vejgaard, der er energikonulent ved EnergiTjenesten.

Ellers pegede han på grundtemperatur og udfasning af oliefyr som nogle af de lavthængende frugter, mange kirker kan gribe.

INSPIRERE OG SAMARBEJDE

Som noget helt nyt har man startet Folkekirkens Grønne Omstilling med base i Lolland Falster Stift, hvor man har fået en bevilling på næsten 18,7 mio. kr., som fra

2022 til 2026 skal hjælpe den samlede folkekirke med at bidrage til samfundets grønne omstilling.

Projektmedarbejder Lærke Futtrup og kon-torchef Lene Krabbemark forklarede også vigtigheden af, at Danmarks største civilorganisation engagerer sig i klimadebatten. Vi har en stor mulighed for at kunne inspirere og samarbejde forklarede de, og så er man samtidig også Danmarks tredje største jordbesidder.

En af opgaverne er at få lavet en fælles ensartet kortlægning af energiforbruget og redskaber til at prioritere folkekirkens indsatser bedre. Sådan at det bliver muligt at visualisere data på provsti, stifts og nationalt niveau.

- Nu skal vi vælge modellen for vores baselinede udvikling – og derefter skal vi i gang med den praktiske implementering – herunder at se, om der er store projekter indenfor den grønne omstilling vi skal lave i fællesskab i stiftet, fortæller biskop Henrik Stubbkjær, som var glad for den store interesse i mødet.

▲
Graveren Bent Lisbygd har altid den grønne omstilling i baghovedet. Det er blevet et kompas, han navigerer efter.

►
Jorden under lyng-planterne stod egentlig til at blive smidt ud, efter det har været brugt i op til flere bede på Bøvling Kirkegård. Men selvom jorden nu er næringsfattig, stortrives lyngen.
▼

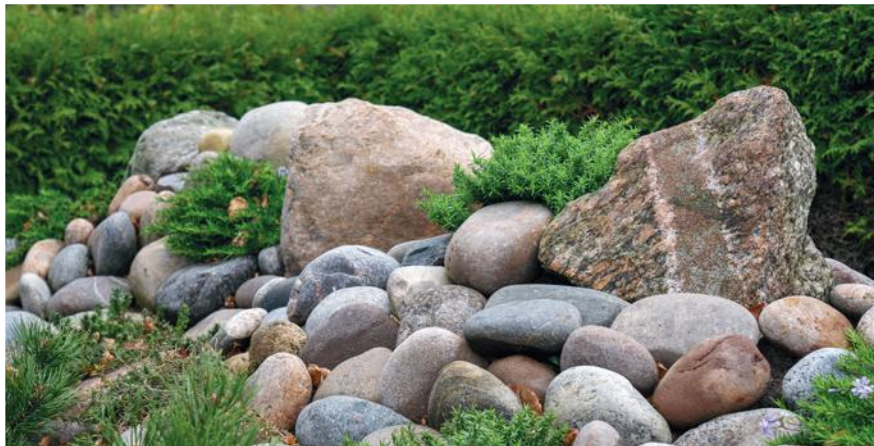
GRØNNE LIFE-HACKS HITTER

BENT GENANVENDER HAVEAFFALDET, MENS HANS JØRGEN
LEDER EFTER EN SOLCELLE-KUNSTNER

◀ **Bent Lisbygd vil vække den gamle brønd til live. Han vil indkøbe en ny pumpe, så han ikke skal hive vandet op med håndkraft.**

Det ligner fortidsminder – men det er det ikke. Bent Lisbygd har bygget et udvidet insekthotel, der både er hjem for bier, sommerfugle og firben, der soler sig på stenene. ▼

Overalt i Viborg Stift er der gang i både små og store tiltag, der skal reducere kirkernes CO2-udledning. I Engesvang har man jagtet en kunstnerisk løsning på de nyopsatte solceller, og i Bøvling har Bent Lisbygd gjort adskillige grønne påfund på kirkegården.

Tekst: Anika Thorø Weber. Foto: Henrik Helms og Andreas Falck

Det summer lidt i baghovedet på Bent Lisbygd, mens han med dæmpede skridt bevæger sig rundt på kirkegården og mærker den friske efterårsvind mod kinderne.

Den 54-årige graver går og tænker for sig selv, og selvom han er tavs, står det bestemt ikke stille på indersiden.

For uanset om den rolige vestjyde har sine stærke hænder dybt begravet i den vestjyske muld eller bruger dem til at klippe thuja-hækken, så er der et omkvæd i hans indre, der vender tilbage igen og igen:

Kan jeg gøre det her smartere? Kan jeg hjælpe kloden lidt på vej – og spare nogle penge imens?

- Jeg bliver nogle gange kaldt Ole-opfinder, og det er der nok en grund til, siger den fåmælte vestjyde og løfter blikket fra hækken, der på daglig basis får hans opmærksomhed.

DE FIKSE IDEER

Det er egentlig ikke nyt, at det summer i hovedet på Bent Lisbygd. Faktisk har det været sådan i alle de ti år, han har arbejdet som graver på kirkegården ved Bøvling

Kirke syd for Lemvig, og med årene er der kommet en hel del ud af netop den summer – til gavn for både pengepungen og klimaet:

Grannålene fra thuja- og taks-hækkene, der danner rammerne om gravpladserne, bliver lagt som bunddække langs stendiget, så det kan holde ukrudt væk.

Gammelt haveaffald bliver kørt til Affaldscenteret Kjærgårdsmølle, hvor det bliver hakket i stykker og derefter fragtet retur til kirkegården som muld, der kan bruges i bedene.

Et forvokset insekthotel er blevet hjem for både firben og bier, og som det nyeste tiltag har Bent Lisbygd plantet lyng i den jord, der efter et ophold i blomsterbedene nu er så næringsfattig, at den ikke rigtig dur til andet.

- Det er jo spændende at være lidt selvforsynende og passe på klimaet imens. Men der går da også konkurrence i at se, hvor meget kan spare. Jo færre penge vi bruger på unødvendigheder, jo mere har vi til noget, der er sjovere, siger Bent Lisbygd, der sparer mellem 25 og 30 procent på at sende

▲ **Bent Lisbygd har lagt nåle fra kirkegårdens thuja- og taks-hække ind under stendiget. Det er en billig og bæredygtig måde at holde ukrudt væk.**

haveaffaldet forbi Kjærgårdsmølle i stedet for at indkøbe nyt muld.

- Det må gerne være godt for klimaet, men det skal også helst være nemt og mere effektivt, end det vi plejer at gøre, tilføjer han. ►

VINKEL KIRKE: ►

Præsteboligen ved Vinkel Kirke har været ramt af skimmelsvamp, og i samme ombæring er man nu ved at få installeret en luft til vand varmepumpe samt solceller.

EN FÆLLES BEGEJSTRING

Det er ikke kun hos Bent Lisbygd, at det bobler med gode ideer og en brand for en grønne fremtid.

Sofie Larsen Kure, projektkoordinator hos arbejdsgruppen Grøn Kirke, oplever i disse år, at flere og flere kirker får en øget bevidsthed om, hvordan de kan gøre fremtiden grønne – ikke mindst på graverens hjemmebane.

- Grøn omstilling på kirkegårdene er virkelig hot lige nu. Det er nok fordi, det er så konkret. Man har hænderne i jorden og gør en forskel med det samme, siger Sofie Larsen Kure, der med et kirkeligt og teologisk udgangspunkt arbejder for at inspirere og motivere menigheder og kirker til at tage et medansvar for de klima- og miljøudfordringer, verden står overfor.

Men selvom interessen er vakt for den grønne omstilling, er det ikke alle kirker, der som Bent Lisbygd er optaget af udendørsarealerne.

- Nogle kirker har særligt fokus på, hvordan de kan spille en rolle i at sikre, at også de nye generationer ser sig som forvaltere af vores klode. Andre er mere optaget af, hvordan de kan spare penge og ressourcer i den energikrise, vi står midt i, forklarer Sofie Larsen Kure.

ENERGIEN VARER VED

I Engesvang Kirke mellem Ikast og Silkeborg er det netop energiforsyningen, der har fanget menighedsrådets opmærksomhed.

I 2013 fik kirken et nyt sognehus, og siden da har man arbejdet på at gøre huset så CO₂-neutralt som muligt. Senest fik man i oktober opsat solceller med store batterier, og beregningerne viser, at anlægget sandsynligvis vil kunne dække hele sognehusets elforbrug, der også omfatter drift af jordvarme.

- Selvfølgelig betyder økonomi og eksplosive priser på energi noget, men for os drejer

det sig først og fremmest om at belaste miljøet så lidt som muligt. Vi mener jo, at Gud har givet os denne jord i forventning om, at vi forvalter den godt. Den opgave har vi ikke løst for godt de sidste 100 år, så nu skal vi virkelig stramme op, siger Hans Jørgen Hansen, der er fungerende menighedsrådsformand.

Selvom Hans Jørgen Hansen og resten af menighedsrådet er glad for de nye solceller, så har beslutningen krævet lidt tilløb.

- I starten synes vi egentlig ikke, at der skulle sorte plader på vores fine nye sognehus. Det pyntede ikke ligefrem, siger Hans Jørgen Hansen, der sammen med det øvrige menighedsråd gik på jagt efter en alternativ løsning – nemlig at placere solcellerne som et kunstværk uden for bygningen.

Trods dialog med en kunstner og fondsansøgninger lykkedes det dog ikke at nå i mål med projektet – og i stedet fik solcellerne den mere klassiske plads på taget.

- Gennem de seneste år har man jo vænnet sig til, at der hænger solceller overalt, så det generer mig ikke længere. Jeg er glad for, vi

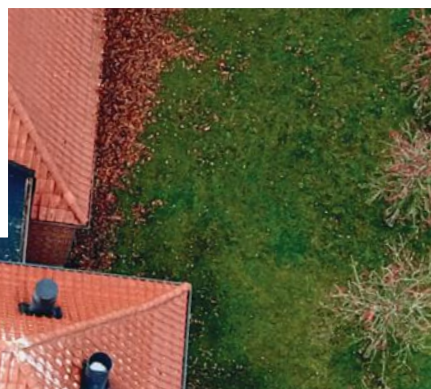
tog beslutningen, selvom det lige skulle sluges, siger menighedsrådsformanden.

IKKE ALTID LET

Det er ikke kun i Engesvang, at man er løbet ind i udfordringer i jagten på den grønne omstilling.

I Vildbjerg nord for Herning har provst Carsten Hoffmann måtte afvente svar fra Nationalmuseet før kirkens nye solceller kan sættes op, og i Vinkel Kirke sydøst for Viborg måtte man i september helt opgive drømmen om jordvarme. En opmåling viste, at kirken manglede plads til de sidste 300 meter rør under jorden, før anlægget kunne etableres. I stedet har man nu påbegyndt opsætningen af en luft til vand varmepumpe, der skal erstatte det gamle oliefyr på præstegården.

- Det er jo en streg i regningen, men vi kan ikke gøre så meget ved det. Vi kan lige så godt affinde os med det. Vi har fundet en anden god og holdbar løsning, siger Søren Jung Christensen, der er kirkeværge i Vinkel Kirke.

I Vildbjerg er Carsten Hofmann enig i, at indsatsen er det hele værd:

- Helt grundlæggende er der ikke noget, der taler imod at gøre det – udover at det er lidt bøvl. Det er en 'no brainer'. Vi skal gøre det, fordi det forventes af os, og fordi vi er forvaltere af Guds skaberværk, siger han.

FLERE PÅFUND PÅ VEJ

Hos Bent Lisbygd i Bøvling skal der også mere end lidt bøvl til at tage den grønne kampgejst fra ham - og hans grublerier er bestemt ikke gået i stå.

Den fjerntliggende del af Bøvling Kirkegård ligger så lavt, at den hurtigt står under vand på regnfulde dage, og derfor er der lige nu gravet et dræn, der leder vandet ud i den nærliggende å. Dét har sat tanker i gang hos Bent Lisbygd:

- Det vil jo være oplagt at bruge vandet til at vande kirkegården i stedet. Samtidig kan vi også tage vores gamle brønd i brug igen, siger Bent Lisbygd og peger mod den rustne håndpumpe ved hans side.

Faktisk har han beregnet, at han med lidt snilde kan opsamle 45-60 kubikmeter vand fra drænet og den gamle brønd – netop svarende til den mængde, han på årsbasis bruger til at vande på kirkegården.

- Man må jo gøre, hvad man kan. Vi har alle et ansvar, siger manden med de få ord - og de mange handlinger. ■

◀ ENGESVANG KIRKE

Trods lidt skepsis endte solcellerne alligevel på taget af sognehuset i Engesvang. Nu giver de strøm til hele bygningen.

A close-up portrait of a woman with curly blonde hair and round glasses, looking slightly to the side with a serious expression. She is wearing a brown knit sweater over a white collared shirt. In the top right corner, there is a small inset image showing a close-up of an open book with yellowed pages.

”Som præst netop her, kan jeg give lidelsen og smerten et andet skær”

Center for Sundhed i Holstebro rummer alt mellem liv og død.
Det stiller krav til præst Anna Rask Lauridsen, der har fundet sin
plads i en verden af nye fortællinger.

Tekst: Anika Thorø Weber. Foto: Andreas Falck

◀ **Anna Rask Lauridsen bruger ofte salmen "Se nu stiger solen", når hun taler med mennesker, der ligger for døden. Den giver håb om, at nogen tager imod os på den anden side.**

En mørkerød udgave af Den Danske Salmebog hviler let i hænderne på Anna Rask Lauridsen.

Med sine slidte hjørner og let-krøllede sider er den danske kirkesangskat et tydeligt bevis på, at nogen kender dens værdi.

For den gamle kending bliver flittigt brugt her i Center for Sundhed i Holstebro. Blandt favoritterne er sangene "Du som har tændt millioner af stjerner", "Se nu stiger solen" og ikke mindst bønne-samlingen bagerst, der sætter ord på det, der gør de fleste tavse.

- Salmebogen er blevet mit vigtigste redskab i mit arbejde her i sundhedshuset. Den giver borgerne en særlig ro. Den er noget helt for sig, siger Anna Rask Lauridsen, der med sit rolige og afdæmpede væsen indbyder til fortrolighed og nærvær.

ET SÆRLIGT HUS

Det er ikke et hvilket som helst hus, som præst Anna Rask Lauridsen så småt er ved at gøre til rammen om sin hverdag ved siden af sin deltidsstilling som sognepræst i Mejdal Sogn.

Den samme ro, der strømmer ud af Anna Rask Lauridsen, flyder også i sundhedshuset, der med sit store lyse indgangsparti i flere etager og sin højtidelige stilhed fortæller, at her er der plads til både lette og tunge byrder. ▶

CENTER FOR SUNDHED

Center for Sundhed stod færdigt i 2018 og danner nu rammen om et bredt udbud af sundhedstilbud på tværs af private, regionale og kommunale aktører. Huset er skabt for at fastholde lokale sundhedsfunktioner i Holstebro, selvom mange funktioner er flyttet til det nye supersygehus i Gødstrup.

Anna Rask Lauridsens stilling som præst i huset er blevet til på foranledning af provst Niels Arne Christensen, der insisterede på, at huset havde brug for et tilbud, der kunne se det hele menneske.

Og det er der brug for i et hus som Center for Sundhed, der udgør sundhedsvæsnets nye lokale indsats i Holstebro. Med sine dagligt 500 besøgende og 400 medarbejdere fordelt på både private, regionale og kommunale sundhedsaktører rummer huset alt fra vordende mødre til terminalsyge patienter.

- Her i huset er der mange, der står i en situation, hvor de skal til at fortælle en ny historie om sig selv. Nogle skal dø, andre skal finde sig selv i en ny krop efter et slemt sygdomsforløb, mens andre igen er ved at skabe nyt liv. Fælles for dem er, at de står i en overgang i livet, hvor de har mistet kontrol, siger Anna Rask Lauridsen, der trods sine sammenfald med sygehuspræster sidder i en stilling, som kun kendes fra et lignende sundhedshus i Fredericia.

EN VIGTIG PLADS

Det er netop her i krydsfeltet mellem de nye fortællinger, at Anna Rask Lauridsen har fundet sin plads – og sin berettigelse.

I august 2021 blev hun ansat til den nyoprettede stilling som præst i sundhedshuset to dage om ugen, så hun sammen med resten er personalet kan være der for borgerne uanset, hvilken livssituation de står i. Som udannet teolog og barn af en familie, hvor begge forældre var sygeplejersker, ser hun en særlig værdi i samarbejdet på tværs af faggrupper.

- Der er brug for en funktion her i huset, der har fokus på det hele menneske. Sundhedspersonalet har en vigtig rolle og holder blikket mod det næste led i behandlingen. De har fokus på kroppen, mens jeg

kan sætte fokus på sjæl og ånd. Min opgave er at stoppe op sammen med borgerne og være i det, der er - også selvom, det er svært, siger Anna Rask Lauridsen, der blev ansat som højgravid og derfor først for alvor har begyndt sit arbejde i august i år.

Hendes arbejde med at give plads til både sjæl og ånd oplever hun særligt i mødet med terminalsyge patienter. Her kan en samtale om biblens budskab om evigheden give trøst og håb.

- Mange er meget åbne for de store samtaler, når de står i en skillevej i deres liv. Som præst her i huset kan jeg være med til at give smerten og lidelsen et andet skær, fordi kristendommen formulerer et håb, der hvor

vores egne ord slipper op, siger Anna Rask Lauridsen, der ofte synger for patienter, som er for svage til selv at tale.

- Jeg er beæret over at blive inviteret ind i en masse forskellige historier og menneskers liv. Som menneske vokser jeg af den tillid, borgerne viser mig. Det er meget smukt.

STORE DRØMME

Selvom Anna Rask Lauridsen er mester i at hvile i det, der er, har hun også store drømme for, hvad der skal ske i huset fremover.

Gennem de seneste måneder har Anna Rask Lauridsen erfaret, at hun også har en vigtig opgave i mødet med personalet. De har brug for hjælp til at få åbnet op for de svære samtaler med patienterne – også selvom de kun har få minutter til rådighed.

- Jeg oplever, at man som personale kan blive usikker på, hvordan man skal håndtere det, når en patient åbner op for et emne, der går tæt på. Vi vil så gerne komme med løsninger, men mange patienter mærker også en eksistentiel lidelse, som hverken kan lindres med støttestrømper eller en ny dosis medicin. Her er det vigtigste redskab at turde lytte, siger Anna Rask Lauridsen, der på sigt har planer om at lave supervision for personalet, så de kan blive mere trygge i den sårbare samtale og blive skarpere på, hvordan de bedst griber den an.

Og så skal den danske salmesangskat have en endnu mere central plads i huset.

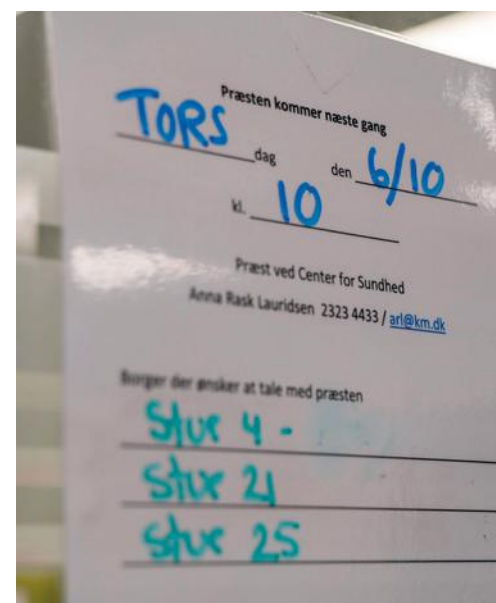
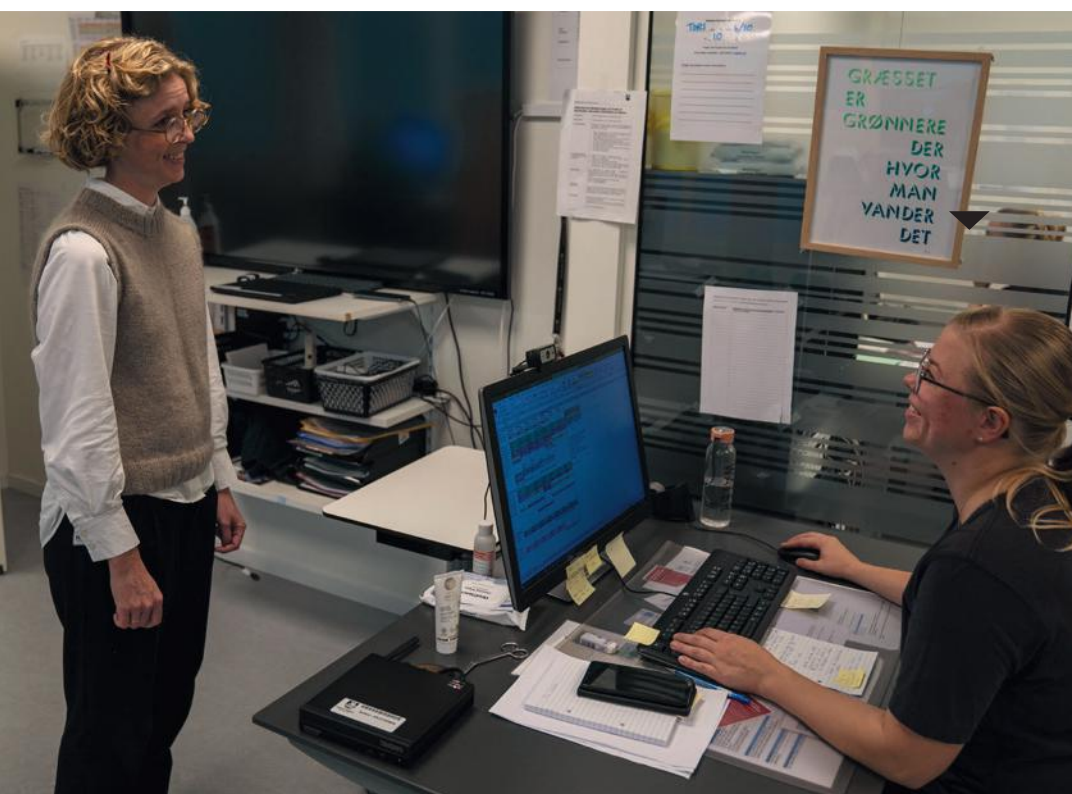
Anna Rask Lauridsen håber, at hun inden jul kan få arrangeret fast morgensang, så både patienter og ansatte kan samles i det store åbne miljø i husets midte til fælles fordybelse.

Her fra det højtidelige og storslåede lokale skal salmesangen i fællesskab lyde ud til alle husets kroge.

For på den måde kan de sammen give lidelsen og smerten et andet skær til trøst for alle dem, der lytter med:

”Lad mig nu kun drage ad natmørkt hav
Lad mig ikkun stævne imod min grav.
Livets Gud mig skærmer, jeg er hans barn
Ud hans hånd mig river af dødens garn”. ■

Sundhedspersonalet i Center for Sundhed laver en liste over de patienter, der gerne vil mødes med husets præst.

◀ Anna Rask Lauridsen samarbejder med kolleger som assisterende teamleder Louise Kollerup om at se det hele menneske. Men de har hvert deres fokus.

LÆS MERE HER

FIRE GODE RÅD

til at spare på energiregningen

De himmelhøje el- og varmeregninger hænger som en truende sky over os alle – også kirkerne. Folkekirkens Grønne Omstilling har bedt varme-, energi- og klimakonsulent Poul Klenz Larsen give sine fire bedste råd til at spare på energien i kirkens bygninger.

Tekst: Tove Krogsgaard, Folkekirkens Grønne Omstilling,

1.

TILPAS OPVARMNINGS- PRAKSIS EFTER BRUGSMØNSTERET

Mange kirker benyttes kun nogle få gange om måneden. Her bør kun opvarmes kortvarigt til brugstemperatur på 18-20 °C. I de mellemliggende perioder slukkes for varmen. Det kan dog være nødvendigt at holde frostfrit, dvs. 5 °C. I bykirker bør der ligeledes kun opvarmes til brugstemperatur i de tidsrum, kirken benyttes. Udenfor brugsprioriteterne sænkes temperaturen nogle grader.

2.

ERSTAT GRUNDVARME MED AFFUGTNING

I mange kirker holdes en fast lav temperatur hele vinteren for at modvirke for høj relativ luftfugtighed. Men det er bedre og billigere at regulere luftfugtigheden med en mekanisk affugter. Den kan også være gavnlig i fugtige perioder om sommeren og efteråret, hvor udluftning ikke hjælper. I kirker med kalkmalerier kan affugtning medføre skader, så spørg altid Nationalmuseet eller varmekonsulenten først.

3.

SLUK UDVENDIG BELYSNING AF KIRKEN

Det er mange steder en fast tradition at belyse kirken udefra om vinteren eller måske kun i december. Måske kan man nøjes med færre timers drift eller kun tænde på enkelte dage i ugen. Hvis der benyttes lavenergi-lyskilder sparer det måske ikke så meget strøm, men det har en stor symbolværdi i lokalsamfundet.

4.

TJEK TIMEFORBRUGET PÅ EL-MÅLEREN

Alle elmålere har trådløs timeaflysning af forbruget. Forsyningsselskabet giver adgang til data via hjemmesiden eller på en app. Følg med i forbruget og vær især opmærksom på små, men konstante forbrug. Måske skyldes det en skjult varmeovn, som kører i døgndrift hele året.

Kilde: Folkekirkens varme-, energi- og klimakonsulent Poul Klenz Larsen

LÆS MERE HER

SÅDAN SKABER I EN MERE GRØN KIRKE

Der er utallige steder at sætte ind i jagten på den grønne omstilling - men hvor skal man starte? Projektleder i Grøn Kirke, Sofie Larsen Kure, giver her sine bedste bud på, hvordan I som kirke kommer godt fra start.

Tekst: Anika Thorø Weber

1.

SKAB EN GRØNNERE KIRKEGÅRD

Kirkegården er et oplagt sted at begynde jeres grønne engagement, for det er nemt at gå til og resultaterne er tydelige. Tomme gravpladser kan bruges til insekthoteller eller stauder, som år efter år kan bruges til buketter på alteret. I kan også involvere konfirmanderne eller den lokale skole i dele af arbejdet, så I samtidig lærer andre at blive gode forvaltere af vores klode.

2.

SORTÉR AFFALDET

I 2023 kommer der en række nye krav til affaldssortering, men I kan hjælpe jer selv godt på vej ved at gøre en indsats allerede nu – både for klimaet og jeres egen skyld. Find et godt system, så I nemt kan få sorteret affaldet i de rigtige kategorier. Flere kirker oplever endda, at de har brug for færre tømninger af deres containere, når de sorterer, så der kan også være en økonomisk gevinst ved at arbejde målrettet med affaldssortering. Desuden må I gerne være kreative med jeres affald; måske noget kan bruges til en klippe-klistre-aktivitet med minikonfirmanderne.

3.

VÆR SKARP PÅ KOMMUNIKATIONEN

Det er vigtigt at være tydelig om, hvorfor I gør, som I gør. Hvis I ikke fortæller, hvorfor I har plantet vilde blomster på kirkegården, så vil nogen måske blive sure. Hvis I i stedet oplyser om jeres arbejde, er folk mere tilbøjelige til at synes om ideerne. Samtidig baner I vejen for, at flere får øjnene op for den grønne omstilling.

A photograph of a woman in a patterned jacket standing at a green podium, addressing a large audience seated in a modern hall with high ceilings and large windows. A large green plant is in the foreground. A projection screen on the right shows a presentation slide.

Sammen om en grønnere folkekirke

Tekst: Sandra Rask Petersen . Foto: Henrik Helms

Der blev lyttet, skrevet ned og stillet spørgsmål, da 700 deltog i en udsolgt inspirationskonference om grøn omstilling i folkekirken i maj. ►

FOLKEKIRKE GRØNNE OMST

WWW

Etablering af skov på præstegårdsjord. Solceller på kirkejord. Vild med vilje på kirkegårde. Det var nogle af de grønne initiativer, man kunne høre om på konferencen den 16. maj i Fredericia, hvor medarbejdere og frivillige i folkekirken mødtes for at blive inspireret af nogle af de grønne initiativer, som allerede spirer frem landet over.

Biskop Henrik Stubbjær oplever, at sognene i Viborg Stift står som væddeløbsheste, der er klar i startboksen og glæder sig over at der er godt 50 deltagere med fra stiftet.

- Konferencen opfatter jeg som utrolig vigtig, hvor vi både henter inspiration og skaber netværk, så det er rigtig dejligt, at vi er så mange med fra Viborg Stift i dag.

ET GRØNT FODAFTRYK

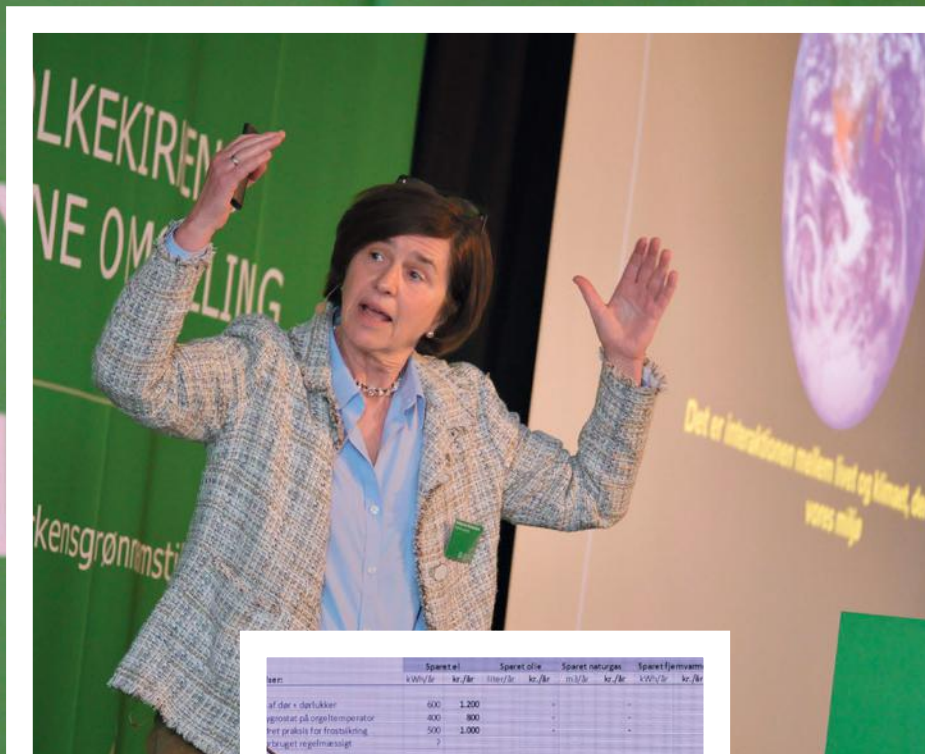
Konferencen var arrangeret af Folkekirken Grønne Omstilling, der er et landsdækkende projekt, som skal tage hele folkekirken i en grønnere retning.

Kirkeministeren var den første på talerstolen, og hun udtrykte stor taknemlighed for, at der på lokalt plan allerede er sat mange grønne initiativer i gang, og at der bliver taget ejerskab.

- Hvis I ikke ser værdien af den grønne omstilling, kommer vi ikke langt. Det her er på mange måder et billede på, hvad folkekirken kan. Som Danmarks største forening kan vi sætte et grønt fodaftryk. Jeg tror, det her kan inspirere ud over folkekirken, sagde Ane Halsboe-Jørgensen, da hun bød deltagerne velkommen.

I løbet af dagen var der forskellige oplægsholdere på programmet, og deltagerne kunne blandt andet blive klogere på, hvad der skal til for at bryde vore vaner for at forbedre klimaet, og hvordan vi kan forvalte vores forhold til jordens ressourcer på en sådan måde, at vores efterkommere også kan nyde godt af dem.

Deltagerne kunne også høre om andres erfaringer med energiforbedringer i folkekirkenes bygninger, biodiversitet på kirkegårde, skovrejsning og udarbejdelse af grønne strategier. En af de deltagere, der havde taget turen, var Ejvind Dahl, som sidder i udvalget for den grønne omstilling i Viborg Stift.

- Noget af det vigtigste, jeg tager med mig hjem, og som vi skal arbejde videre med, er at skabe ejerskab og få det forankret i menighedsrådene, så de kan se, hvordan de kan gøre noget hjemme i deres sogn.

Dagen sluttede med en paneldebat om, hvordan folkekirken kan bidrage til den grønne omstilling. ■

	Spøstet	Spøstet olie	Spøstet naturgas	Spøstet fjernvarme
	kWh/år	kr./år	kWh/år	kr./år
af dør & dørklapper	600	1.200	-	-
regulator på varmløbsradiator	400	800	-	-
helt praktisk for frostbeskyttelse	500	1.000	-	-
brugt regelmæssigt	2	-	-	-
operation af kirkens	-	-	-	15.000
on af dør i skolehus	-	-	-	1.000
ing af udstøder i skolehus	2.500	5.000	-	-
ing af dør	1.000	2.000	-	-
ing af luft/luft varmpumpe	3.000	6.000	-	-
se varmen i kælderen	-	-	-	5.000
af dør og vinduer	-	-	-	1.000
erling af varmeledning	-	-	-	40
stabile forslag	-	-	-	-
varme styring	12.500	25.000	-	-

SE VIDEO FRA
KONFERENCEN

”

Vi kommer længst, hvis vi er bevidste om, hvilke indsatser vi laver og hvorfor. Vi skal lave vores grønne tiltag på en kontrolleret og fornuftig måde, hvor vi prioriterer ud fra vores ressourcer, mulige indsatser og deres effekt.

GRØN FORKÆMPER:

- Hver gang, vi investerer en krone, er vi nærmere målet om et grønnere stift

Tekst: Anika Thorø Weber. Foto: Henrik Helms

Vi skal tænke smart og strategisk, hvis vi vil skabe en grønnere fremtid i Viborg Stift.

Det mener Ejvind Dahl, der er medlem af stiftets grønne udvalg. ►

- Jeg vil jo allerhelst, hvis jeg kan bruge én krone på grøn omstilling nu og så få to eller tre kroner tilbage om et par år. Hvis det sker, har vi opnået det, vi kæmper for: Så er vores stift blevet grønnere – og vi har fået endnu flere penge til at skabe en grønnere fremtid!

Det er en begejstret Eivind Dahl, der giver en grundindføring i helt basal investerings-tankegang.

Med sine mere end 45 år i bankverden ved han et og andet om, hvordan man skruer en god økonomi sammen – og når han tager sine folkekirke-briller på, får økonomi-brillerne et grønt filter. For ifølge Eivind Dahl, medlem af Det Grønne Udvalg i Viborg Stift, skal stiftets mange menighedsråd tænke strategisk i jagten på den grønne omstilling. Investeringer i bæredygtige indsatser som

solceller eller energivenlig renovering skal ske med omtanke.

- Vi kommer længst, hvis vi er bevidste om, hvilke indsatser vi laver og hvorfor. Vi skal lave vores grønne tiltag på en kontrolleret og fornuftig måde, hvor vi prioriterer ud fra vores ressourcer, mulige indsatser og deres effekt. Det er den grundtanke, jeg tager med mig ind i udvalget, siger den erfarne strateg, der til dagligt arbejder som erhvervsrådgiver i Ringkjøbing Landbobank i Holstebro.

Men målet er ikke alene kroner og ører for den drevne bankmand:

- Vores klimaaftryk har betydning for, hvilken jord vi efterlader til vores børn. Derfor er det også vigtigt, hvordan vi støtter op om den grønne udvikling her i vores stift. Jo

mere, vi kan sænke klimaaftrykket nu, jo bedre er det for fremtiden, tilføjer han.

LOKAL STRATEGI

Det er ikke uden grund, at Eivind Dahl retter sin opmærksomhed mod menighedsrådenes prioritering af grønne indsatser.

Ifølge udvalgsmedlemmet har mange menighedsråd i stiftet gennem flere år haft blik for den grønne omstilling men uden at have den nødvendige viden, der skal til for at vælge de projekter, der har størst positiv effekt på både pengepung og klima.

Det har betydet, at kirkernes penge er blevet brugt til gode formål som insekthoteller og varmepumper – dog ikke altid med øje for, om det var det mest optimale sted for den enkelte kirke at begynde sit grønne

engagement. Og netop den udfordring er årsag til, at Ejvind Dahl brænder for en mere strategisk tilgang i klimakampen.

- Det er godt, at de enkelte menighedsråd gør, hvad de kan, og jeg har stor respekt for deres vilje til at sikre en grønnere fremtid. Men vi når længst, hvis vi også har blik for de store linjer og arbejder med de letteste og mest givtige ting først, forklarer han.

EN FÆLLES INDSATS

Selvom hvert menighedsråd i stiftet har en vigtig opgave i at gå strategisk til værks, er de ikke alene om projektet. Det Grønne Udvalg i Viborg Stift blev skabt med netop det formål at hjælpe de enkelte menighedsråd godt på vej.

Det gør udvalget ved at agere inspirationsbank, der giver kirkerne et holdepunkt i en verden af muligheder. Her kan de søge ny viden, trække på andres erfaringer og skabe overblik over netop deres muligheder. Blandt andet har udvalget tidligere samarbejdet med arbejdsgruppen Grøn Kirke om et kursus for stiftets gravere. Det har

betydet, at mere end 200 gravere nu er kloge på, hvordan de bedst giver deres bidrag til den grønne omstilling.

- Når vi går i samme retning, så batter det noget. Så har vores tiltag langt større virkning. Det er i fællesskab, at vi rykker en masse, siger Ejvind Dahl, som særligt håber, at de mange omlægninger til vedvarende energikilder rundt i stiftet kommer til at flytte kirkerne langt.

Han understreger dog, at udvalget blot kan vejlede og motivere de enkelte menighedsråd. Derfor skal følelsen af ejerskab også forblive i det enkelte sogn, selvom der nu eksisterer et samlende organ.

- Hvert menighedsråd bestemmer selv og er ansvarlig for deres egen kirke. Det er dem, der skal investere i bæredygtige energikilder eller gøre kirkegården mere klimavenlig. Som udvalg skal vi egentlig bare skubbe på i den proces og hjælpe dem til at se muligheder og prioritere det vigtigste først, siger han.

- Og så handler det jo først og fremmest om bare at komme i gang. Det er vigtigere at gøre noget, end ikke at gøre noget. Så kan man arbejde med det strategiske perspektiv undervejs, tilføjer han. ■

”

Når vi går i samme retning, så batter det noget. Så har vores tiltag langt større virkning.

DET GRØNNE UDVALG

Viborg Stifts grønne udvalg har i alt ni medlemmer, der bredt repræsenterer hele stiftet.

Medlemmerne er domprovst Thomas Frank, provst Ole Rasmussen, sognepræst Henrik Guldbrandt Kjær, biskop Henrik Stubbjær, samt stiftsrådsmedlemmer Ejvind Dahl, Ida Götke og Arne Bach.

DET ALTAFGØRENDE FÆLLESSKAB

Tekst: Sandra Rask Petersen. Foto: Henrik Helms

De er drevet af begejstring. De ønsker at gøre en forskel for andre, og de gør et stort stykke arbejde uden at få penge for det. Vi har besøgt en række af de frivillige i folkekirken, og en ny undersøgelse sætter tal og ord på, hvorfor vi har så mange der gerne vil gøre en frivillig forskel i folkekirken.

ELSKER FÆLLESSKABET

I Folkekirkens Café og Dagligstue i Ikast er der travlt i køkkenet. Her er Kai Rasmussen i gang med dagens ret - stegt lever.

- Jeg er ikke fast involveret her, men jeg står til rådighed, og så kan jeg sige ja eller nej til at komme, siger Kai Rasmussen, frivillig i dagligstuen.

Kai er som langt størstedelen af de kirkefrivillige: Han er over 65 år og hjælper med at løse praktiske opgaver. Og det er netop på de to områder, hvor kirkefrivillige adskiller sig markant fra de generelle frivillige.

- 67 procent af de kirkefrivillige er over 65 år. Hos de generelle frivillige er det tal på 18 procent. Og så er der en opgave, der skiller sig helt vildt ud på skalaen, og det er de praktiske opgaver, siger Birgitte Graakjær Hjort, leder af viden og udvikling i Folkekirkens Uddannelses- og Videnscenter.

Når det kommer til køn, så er 65 procent af de kirkefrivillige kvinder og 35 procent er mænd. Blandt de generelle frivillige er 52 procent mænd, mens 48 procent er kvinder.

- En af forklaringerne kan være, at når det kommer til den generelle frivillighed, er idrætten den helt store sluger. Det tiltrækker frivillige, og her er der aktiviteter, der appellerer mere til mænd end kvinder. Og så tror jeg også, der er en "Rip, Rap og Rup effekt" over det, dvs. man vælger nogle, der ligner dem, der er der i forvejen. Når der er flest kvinder, er det også dem, man får øje på og glemmer måske mændene. Man får efter, hvordan man spørger, og her er det vigtigt også at henvende sig til mændene, siger hun.

MOTIVATION OG FÆLLESSKAB

Når det kommer til motivation blandt de kirkefrivillige, så er den forskellig, alt efter om den frivillige bor på landet eller i byen.

- Vi kan se, at bor man på landet, er det at blive en del af lokalsamfundet en meget stor motivationsfaktor. Det gør sig derimod ikke gældende i byen. Det tæller simpelthen ikke

som en afgørende motivation, siger Birgitte Graakjær Hjort.

Der er til gengæld noget, der tæller for alle kirkefrivillige – uanset bopæl.

- De kirkefrivillige elsker det sociale fællesskab og vægter det meget højt. Endda også højere end de generelle frivillige, fortæller Birgitte Graakjær Hjort.

Og for Kai Rasmussen er det netop også fællesskabet, der gør, at han bliver ved med at hjælpe til i Folkekirkens Café og Dagligstue.

- Du har fællesskabet, som du falder ind i. Du får et måltid mad, og når du får det, så går snakken. Selvom vi ikke må snakke med mad i munden, så gør vi det jo alligevel, siger han.

FÅ KIRKEFRIVILLIGE OVERVEJER AT STOPPE

Der bliver trådt i pedalerne, når Niels Peder Bjærre fra Kjellerup cykler rundt med søndagens gudstjeneste på cd til dem, der ikke har mulighed for at komme i kirken.

- Det giver mig meget. Nogen spørger, om det ikke er besværligt at cykle rundt, men det er det ikke. Jeg møder rare mennesker, og det giver altid en glæde at kunne glæde andre, siger han.

Siden 2012 har Niels Peder cyklet rundt, og han har ikke på noget tidspunkt overvejet at stoppe som frivillig.

- Jeg vil ikke sætte en udløbsdato på. Så længe jeg har kræfter til det og er til gavn, siger han.

DE KIRKEFRIVILLIGE FORTSÆTTER

Langt de fleste frivillige i folkekirken har det som Niels Peder. De har ikke lyst til at stoppe.

- Folkekirken er usædvanlig god til at fastholde frivillige. Det er kun 13 procent af de kirkefrivillige mod 26 procent af de generelle frivillige, der overvejer at stoppe, siger Birgitte Graakjær Hjort. Og ud af de 13 procent, der overvejer at stoppe, er der nogle konkrete grunde til det, som folkekirken ikke kan stille ret meget op med.

- Når vi så spørger, hvad årsagen er, kan vi se, at der er tre grunde, og der er ingen af de tre grunde, vi kan gøre noget ved.

Det er mangel på tid, alderdom og sygdom. Det er meget få, der stopper, fordi de har negative oplevelser med folkekirken, siger hun.

Tilbage i Kjellerup er Niels Peder ved at gøre klar til frivillighedsfest. Her er kirkens frivillige inviteret, og det er en måde at anerkende og takke dem for deres indsats på.

- Vi er mellem 70-75 frivillige, og i aften varter kirkens ansatte os op med en god middag og underholdning, siger han.

DEN PERSONLIGE HENVENDELSE ER VIGTIG

Louise Grysbæk Hvass ville gerne være frivillig og har nu fundet det helt rigtige sted – Hele Holstebros Familieklub.

- Det giver rigtig meget at være et sted og mærke, at folk gerne vil være her. At man er sammen om noget større på en eller måde, siger Louise.

Familieklubben er et tilbud for børn og deres familier, hvor der bliver lavet mad, leget og arrangeret aktiviteter på kryds og tværs af forældre og børn. Det er et team af frivillige, der står for aktiviteterne, som er målrettet børn i aldersgruppen 2-12 år.

- Uanset om man er stor eller lille, familie eller frivillig har alle noget at bidrage med. Det er virkelig fint. Og så synes jeg bare, at

frivillighed er en virkelig dejlig ting, siger Louise og smiler.

DET ER IKKE LIGE MEGET HVEM, DER SPØRGER

Louise fandt selv frem til familieklubbens arbejde og undersøgte muligheden for at blive frivillig. Men det er atypisk, at de frivillige selv henvender sig på den måde.

En undersøgelse af frivillighed i folkekirken viser nemlig, at den personlige henvendelse er vigtig. Her svarer 62 procent af de kirkefrivillige, at de er blevet frivillige efter at være blevet kontaktet personligt. Og det er ikke

lige meget hvem, der spørger.

- De mest egnede til at rekruttere er de såkaldte "svage bånd", som man kalder det inden for frivillighedsforskning. Det drejer sig om tidligere kollegaer, naboer, bekendte osv. Det vil sige, at hvis min rigtig nære ven – som man kalder et "stærkt bånd" – spørger mig, om jeg vil tage den og den opgave, så kan jeg godt være bekendt at sige nej. Men hvis min nabo spørger, så er jeg lidt nemmere at trykke på, siger Birgitte Graakjær Hjort.

FOLKEKIRKEN GROR FRA NEDEN

I Roskilde er Himmelske Dage i fuld gang. Her har Karin Vestergaard taget turen fra Ikast for at hjælpe til på kirkefestivalen.

-Det ligger lige for. Når der er en opgave, hvor jeg kan hjælpe, vil jeg gerne gøre nytte, siger hun.

Himmelske Dage er Danmarks største tværkirkelige festival. På fire dage skal over 400 events gennemføres. Det er debatter, musik, gudstjenester, andagter, samtaler og meget mere.

For tre år siden var det frivillige i Herning, der arrangerede festivalen, og nu

kommer tusindvis forbi Roskilde i Kristi Himmelfartsferien.

Den store frivillige opbakning er for biskop over Viborg Stift et tydeligt bevis på, at kirke er noget, der gror fra neden.

-Det gror og spirer. Det gør det nu i Roskilde, og det gjorde det i Herning for tre år siden.

-Det giver håb. At netop kirken er så stærk i sine rødder, og det kan vi se her i den her

mangfoldighedsfest, der bygges op, siger Henrik Stubkjær, biskop Viborg Stift på førstedagen af Himmelske Dage.

NYE FRIVILLIGE

Tusindvis af kirkefrivillige gør hver dag et kæmpe stykke arbejde, og der er flere derude, der gerne vil give en hånd med.

- Sidste år lavede vi en undersøgelse, hvor 39 procent svarede, at de kan forestille sig at være frivillige i folkekirken. Så der er flere derude, som gerne vil være kirkefrivillige, end dem vi har i dag, siger Birgitte Graakjær Hjort, leder af viden og udvikling i Folkekirkens Uddannelses- og Videnscenter.

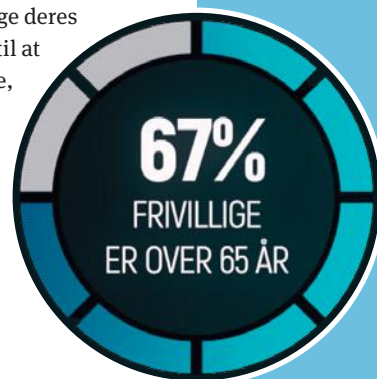
Og her kan folkekirken blive bedre til at spørge folk i 30'erne og 40'erne.

- Når vi ser på den generelle frivillighed, så er det største antal her i aldersgruppen 30'erne og 40'erne. Og ikke nok med det, så har de også fuldtidsarbejde, overarbejde og hjemmeboende børn. Det er den gruppe, der er flest af, men de lægger så færre timer.

Vi tænker måske nogle gange i folkekirken, at dem kan vi ikke spørge, fordi de ikke har tid. Men det er lige præcis dem, vi skal spørge, hvis vi vil matche og lade os inspirere af, hvad der sker i den generelle frivillighed, siger Birgitte Graakjær Hjort, Folkekirkens Udviklings- og Uddannelsescenter.

Og når det kommer til at rekruttere højtuddannede, kan folkekirken også blive bedre.

- Noget af det, vi er dårligst til i folkekirken, er at rekruttere de højtuddannede. Vi kan se, at dem har de mange af i andre frivillighedssektorer, og vi har meget få. Så hvis vi vil udvikling, så skal vi appellere mere til de højtuddannede, end vi gør i dag. Det betyder også noget for, hvilke opgaver vi rekrutterer til. De højtuddannede gider ikke alt for meget af det praktiske. De vil bruge deres faglighed noget mere - være med til at forme noget og have indflydelse, siger Birgitte Graakjær Hjort..

LÆS MERE HER

Klimatosser efterlyses

Under covid-19-pandemien samlede Stiftsudvalget for diakoni en gruppe "klimatosser" for at drøfte, hvordan vi som kirke kan fremme den grønne omstilling. Hvordan kan folkekirken som Danmarks suverænt største civilsamfundsorganisation udvikle en grøn teologi og en grøn praksis, der kan danne grobund for en bæredygtig livsstil for sine 4,5 mio. medlemmer og for alle andre?

Tekst: Steen Andreassen. Foto: Andreas Falck, Henrik Helms og Pixabay

Teologen Ole Jensen gjorde allerede i 1976 opmærksom på, at der er grænser for vækst, for vi kan "ikke vokse uendeligt på endelig plads." I bogen *I vækstens vold* kritiserede han det vesterlandske natursyn og vores vækstideologi. Han redegjorde for vores fejlslagne læsning af skabelsesberetningerne, hvor vi har betragtet mennesket som hævet over den sjælløse natur, og han appellerede til en læsning, der sætter fokus på menneskets ansvar som forvalter frem for hersker.

SELVBEGRÆNSNINGENS KUNST

35 år senere gentog han i bogen *På kant med klodens klima* sin kritik af vores

brutale natursyn, hvor naturen fortsat udelukkende eksisterer for menneskets skyld, og hvor naturen fortsat blot er et spisekammer, hvor vi kan få stillet vores grådighed. Vi fortsætter bevidstløst med at udrydde arter med en hastighed, som er flere hundrede gange den naturlige artsdød, og i løbet af et par generationer plyndrer vi planeten for, hvad det har taget naturen millioner af år at skabe. "Vor overflod kan meget vel være købt med vore børnebørns og oldebørns muligheder for et anstændigt liv," hvorfor vi skal lære at sondre mellem "elementære behov og overskydende behov." Ole Jensen spørger, hvem der har givet mennesket dets licence

to kill og siger, at "vi må oplære os i selv-begrænsningens kunst."

BUDBRINGER FOR KOMMENDE GENERATIONER

Syv år senere begyndte Greta Thunberg som 15-årig i 2018 at strejke for klimaet foran den svenske Riksdag, og hun satte gang i den globale ungdomsbevægelse Fridays For Future, der kræver handling. "Jeg vil have, at I handler, som I ville gøre det, hvis jeres hus stod i flammer." Som en gammeltestamentlig profet kalder hun sig en "budbringer" for de kommende generationer, der skal leve med konsekvenserne af vi voksnes uansvarlige livsstil. Igen og igen i sine taler

nævner hun 2030 som et skæbneår, hvor vi ifølge eksperterne i FN's klimapanel IPCC skal have reduceret vores CO₂-udledninger med mindst 50 % for at undgå en uafvendelig kædereaktion uden for menneskets kontrol. Vi har syv år!

Den franske præsident Emmanuel Macron har netop som den første G7-leder nogensinde erkendt, at "overflodens æra er forbi". Har de danske politikere erkendt det samme, og er de indstillet på at føre en radikal anderledes økonomisk politik, hvor det ikke handler om fortsat at vækste, men om at Live simple that all may simply live?

Hvis alle mennesker skal have et forbrug, som vi har som danskere, har vi brug for mere end fire jordkloder. Vores livsstil er således fuldstændig uansvarlig og usolidarisk med vor tids fattige og alle fremtidige generationer.

Vi skal gøre op med vækstsamfundets logik, hvor det billedligt talt går ud på at producere en barbermaskine, der skal barbere hurtigere og hurtigere, så vi får mere tid til at barbere os i. Vækst er ikke fremskridt, men bevidstløst forfald. Forbrug er blevet livets mening – det må vi protestere imod i ord og handling, fordi vi saver den gren over, vi selv sidder på.

I 1960 havde vi i Danmark opnået en levestandard, hvor vi havde tag over hovedet, brød på bordet og en oplevelse af at have livets elementære behov dækket. Siden er vi blevet dobbelt så rige hvert 17. år. I 2028 skulle vi således blive 16 gange rigere end i 1960. Vi er imidlertid ikke blevet lykkeligere

siden 1960, fordi rigdom ikke er ligefrem proportionalt med lykke, så længe vi har livets basale behov dækket.

I folkekirken har vi Grøn Kirke, der dog har de fleste af sine medlemmer i Østdanmark, mens meget få kirker i Viborg Stift har meldt sig ind! I maj var der en stor konference i Fredericia med 700 deltagere, hvor menighedsråd og provstiudvalg blev inspireret til, hvad der kan gøres på kirkegårde og med kirkerne, sognegårdene og præsteboligerne for at reducere vores manipulation med jordens ressourcer. Men er det nok?

NEJ, SOM KIRKE KAN VI GØRE MEGET MERE:

- Vi kan forkynde visionen om en ny himmel og en ny jord, der manifesterer sig her på jorden i eksempelvis enkelhed, langsomhed, bekymringsløshed, glæde og nærvær. Vores forkyndelse må gøre op med vores grådighed og anvise alternativer til vækst, forbrug, stress, arbejdsnarkomani, traditionel økonomisk tænkning osv.
- Vi kan skabe nye fællesskaber, hvor mennesker – frem for at finde identiteten i arbejdet – i større udstrækning finder deres identitet og mening i være sammen i fællesskaber, der skaber værdi i familien, på tværs af generationer og for udsatte
- Vi kan skabe mange flere spisefællesskaber, hvor mennesker mødes til grønne middage, og vi kan etablere madspildsprojekter overalt i landet. Ifølge Mette Lykke, der er direktør i Too Good To Go, er det op til 40 % af maden i Danmark, der smides væk, så der er stadig Too Much To Do

- Vi kan i vores sogne holde sogneaftener og etablere grupper af "klimatosser", der drøfter selvbestyrrelseskunst, bæredygtighed og ny grøn livsstil, deler deres biler, aviser, trailere, savebænke og sommerhuse, inspirerer hinanden til at holde ferier i Danmark, hjælper hinanden med at reparere ødelagte ting, bytter tøj osv.
- Ifølge Zetland er der tre ting, vi som almindelige borgere kan gøre for at gøre vores klimaaftryk mindre: 1) brug færre fossile brændstoffer, 2) spise mindre mad fra dyr og 3) køb færre, men bedre ting. Som kirke kan vi formulere lignende vejledninger, der kan hjælpe vores medlemmer til at leve mere bæredygtigt
- Vi kan til alle vores arrangementer opfordre til samkørsel, forbyde studierejser med fly, afvise at godtgøre ansattes og foredragsholderes flyrejser, udelukkende bygge nulenergi præsteboliger og sognegårde, samle ind til grønne projekter i fattigere lande osv.
- Som landets tredje største jordbesidder kan vi give afkald på den kommercielle dyrkning af kirkens 7.000 hektar jorder og omlægge dem, så de kan optage store mængder CO₂ og øge biodiversiteten, og vi kan samtidig lade lokalsamfundene blive involveret i dyrkningen af frugthaver, grøntsagsbede, bistader m.v. og skabe rekreative områder til brug for friluftsgudstjenester, spejderaktiviteter m.v.
- Vi kan lokalt samle alle civilorganisationer og lokalpolitikere for i fællesskab at fremme klimavenlige tiltag omkring varmeforsyning, opstilling af ladestandere til elbiler og solpaneler m.v.
- Vi kan mobilisere vores medlemmer til at tænke globalt, så vi får en solidarisk og bæredygtig livsstil, der giver plads til en levestandard à la danskernes i 1960 i resten af verden. Det vil formentlig kræve, at vi i den rige del af verden bruger mindst 5 % af BNP på udviklingshjælp, solidaritetshjælp, bæredygtighedshjælp eller hvad bidraget nu skal hedde?
- Vi kan som landets største medlemsforening fremme et bæredygtigt natursyn og en ny grøn levevis, hvor vi "tage(r) ansvar for fiskene i havet, fuglene i luften og alle dyrene på jorden," som det lyder i den nyeste bibeloversættelse. ■

Portrættet

Der er tradition for, at der bliver malet et portræt af biskoppen, og i forbindelse med biskop Henrik Stubbjærs 60 års fødselsdag, fik han et portræt malet af Frantz Nicolaus. Det er givet som gave af alle menighedsråd og valgmenighedsbestyrelser i stiftet. ►

Tekst og foto: Henrik Helms

”

Det er jo sådan en uendelig retten ind hele tiden, for oliemaling tørrer afsindig langsomt.

Frantz møder biskoppen i marts, både for at fornemme personlighed og for at tage billeder af Henrik Stubkjær i bispekåben.

- Det er svært i dag at få folk til at sidde model, fordi mange har for travlt. Og så er det også utroligt mageligt, at man bare kan tage et billede, og male efter det. Man skal selvfølgelig lige huske på, at det er et fotografi. Og det ser altså på en anden måde end menneskeøjne, så man skal ligesom oversætte fotografiet.

Så portrætmaler Frantz Nicolaus flytter rundt på biskop Henrik Stubkjær i det mægtige domkirkerum, for at fange biskoppens personlighed og rummets atmosfære.

UENDELIG RETTEN IND

Da vi møder Frantz Nicolaus igen i juni, er omgivelserne noget anderledes. Det store domkirkerum, er skiftet ud med et trangt loftsværelse, hvor antydninger af det som skal blive til biskoppens 60 års fødselsdagsgave.

- Hun har sat mig på en opgave, den gode Majestæt, med denne kåbe, siger Frantz med et glimt i øjet, mens han blander nye farver på paletten, for at ramme den helt

rigtige blå på bispekåben, som blev lavet til biskoppen af Dronning Magrethe tilbage i 1989.

- Det er jo sådan en uendelig retten ind hele tiden, for oliemaling tørrer afsindig langsomt. Selv om det føles tørt, så er det ikke færdig med at arbejde. Det tager op mod imod trehundrede år, før malingen er fuldstændig gennemhærdet. Så man kan aldrig helt vide, hvad der sker om to hundrede år, griner Frantz Nicolaus.

NOBELHED I PORTRÆTTET

På et lille bord står en computer og viser detaljer af de billeder Frantz tog tilbage i marts. Men der er også tilføjet små detaljer, som giver henvisninger til eksempelvis Henrik Stubkjærs arbejde i Det Lutherske Verdensforbund. Samtidig er Frantz på jagt efter noget, som kan indfange biskoppens personlighed.

- Det er både den helt tørre portrætlighed, men også hvad man kan genkende ved personligheden. Som noget af den der varme, mildhed, venlighed, jeg har følt når jeg har snakket med ham. Det vil jeg jo meget gerne have frem, tilføjer Frantz eftertænksomt. Men samtidig, vil jeg altid gerne have en

nobelhed i portrættet. Det skal ikke bare være en storsmilende til fotografen maleri,

Bladene har skiftet farve og begyndt at falde af træerne, da vi møder Frantz på loftsværelset igen i oktober. Heroppe er farverne blevet stærkere, penselstrøgene blevet finere, og biskop Henrik Stubkjær kigger nobelt tilbage på en fra staffeliet.

- Jeg føler, at jeg er ret tæt på målet, fortæller Frantz. Hvis jeg bliver ved med at have det stående herinde, så bliver jeg måske også ved med at male på det. Det er en kamp imellem om det nu ligner fotografiet på kornet, eller om man hellere vil have nogle andre aspekter ind, som man ser i de gamle mestres billeder.

Så portrætmaleren og biskoppen kigger hinanden an for at se om portrættet er klar til at blive afleveret, og Frantz er glad for det han ser.

- Jeg synes jeg er meget glad for det, så hvis jeg afleverer det sådan her, vil jeg være glad og tilfreds.

Og det bliver det så en junidag, hvor biskop Henrik Stubkjær holder en forsinket

reception i anledning af sin 60 års fødselsdag, hvor Frantz Nicolaus er inviteret til at afslører det nye portræt.

- Lige netop portrættet har jeg været lidt nervøs for, for jeg har det egentlig ikke godt med at se mig selv portrætteret. Men jeg har haft stor tiltro til kunstneren, som jeg ved er rigtig dygtig, siger Henrik Stubkjær, der efter afsløringen takkede kunstneren Frantz Nicolaus for det fine resultat. ■

**SE VIDEO OM
TILBLIVELSEN**

HERNINGS NYE PROVST GLÆDER SIG TIL AT KIGGE DYBERE I KIRKENS MASKINRUM

1. oktober tiltrådte Brian Krüger Iversen som provst i Herning Søndre Provsti og sognepræst i Hedeager Sogn i Herning. Han er spændt på de nye opgaver og de udfordringer, der venter ham. ►

Tekst: Troels Witter. Foto: Henrik Helms

- Jeg glæder mig til, at jeg skal lære en hel masse nye mennesker at kende og til alle de førstegangsoplevelser, der følger med, siger den nye provst Brian Krüger Iversen.

Han har de seneste 14 år været sognepræst i Gjellerup, så han kender både egnen og provstiet godt i forvejen.

- Men jeg glæder mig til at få lov til at kigge dybere ned i kirkens maskinrum og få indblik i den hverdag, man oplever rundt i de forskellige kirker og sogne. Det bliver spændende at få indblik i hvilke sten, man snubler over i hverdagen som kasserer eller kontaktperson i et menighedsråd – og det bliver spændende at blive klogere på, hvordan jeg som provst sammen med provstikontoret kan hjælpe medarbejdere og menighedsråd bedst muligt til at løse de opgaver, som de er bedst til at løse, siger Brian Krüger Iversen.

PROVSTIKONTORET ER ET RESSOURCECENTER

På provstikontoret i Herning bliver han kollega med Carsten Hoffmann, der er provst i Herning Nordre Provsti – og med medarbejdere, der rådgiver menighedsrådene

indenfor økonomi, HR, ansøgninger, byggeprocesser og andre administrative spørgsmål.

- Det betyder rigtig meget for mig at have en daglig kollega med stor erfaring som provst på den anden side af væggen, og provstikontoret er et ressourcecenter, som med intern sparring og viden kan blive en enorm støtte for mig som ny provst, siger Brian Krüger Iversen.

TRIVES GODT I OMRÅDET

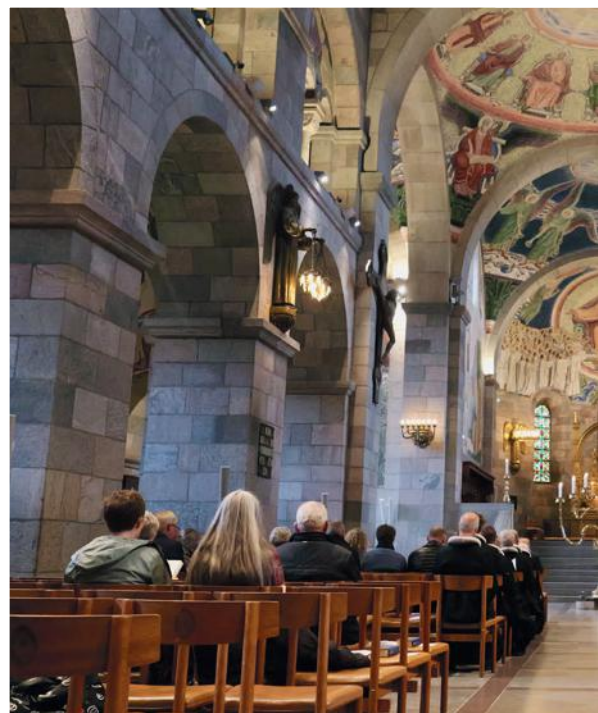
Herning Søndre Provsti omfatter 16 sogne og en valgmenighed, som Brian Krüger Iversen bliver provst for. Derudover bliver han sognepræst på halv tid ved Hedeagerkirken.

Det har været vigtigt for ham at kunne blive i det område, hvor han har arbejdet de seneste 14 år og som han kender indgående som præst.

- Jeg trives rigtig godt i området og med den måde, som man er kirke på her på egnen. Man er kirke nedefra med fødderne solidt plantet i den midt- og vestjyske sandjord, og man har en meget praktisk tilgang til at

være kirke. Og så er man her på egnen heller ikke bange for at prøve nye ting af og give plads til medarbejdere og menighedsråd, og det er også noget, jeg trives godt med, siger Brian Krüger Iversen.

Brian Krüger Iversen blev kreeret som provst 1. oktober i Viborg Domkirke og indsat 2. oktober som sognepræst i Hedeager Sogn. ■

”

Jeg trives rigtig godt i området og med den måde, som man er kirke på her på egnen. Man er kirke nedefra med fødderne solidt plantet i den midt- og vestjyske sandjord, og man har en meget praktisk tilgang til at være kirke.

A close-up portrait of a woman with short, dark, slightly messy hair. She is wearing black-rimmed glasses and a dark top with a light-colored leaf pattern. She has a small gold hoop earring in her left ear. The background is blurred, showing what appears to be a window with multiple panes.

**Stiftsudvalg vil
fremme godt
arbejdsmiljø**

Det er afgørende, at medarbejdere, menighedsråd og frivillige trives i det arbejde, de er i, og føler psykologisk tryghed.

Viborg Stift har fokus på trivsel og arbejdsglæde gennem bl.a. Stiftsudvalget for psykisk arbejdsmiljø.

Tekst: Lene Kjældgaard. Foto: Henrik Helms

Der er stiftsudvalg, der arbejder med mere traditionelle folkekirkelige fokusområder, som diakoni, mission, unge og kirke eller migrantområdet. Enkelte stiftsråd har dog også nedsat stiftsudvalg med fokus på et sundt og sikkert arbejdsmiljø, bl.a. i Helsingør og Viborg stifter. Bevidstheden om, at et godt arbejdsmiljø er forudsætningen for, kirken kan udføre sin opgave og tiltrække nye ansatte og frivillige, er blevet større.

ET GODT ARBEJDSMILJØ ER AFGØRENDE

I Viborg Stift opstod ideen om at tilbyde forskellige tiltag, der kan understøtte det gode arbejdsmiljø og kollegaskab for otte år siden, da daværende biskop over Viborg Stift, Karsten Nissen, nedsatte Stiftsudvalget for psykisk arbejdsmiljø. Udvalgets formål var, dengang som nu, at støtte og inspirere menighedsråd og ansatte i Viborg Stift til, at godt psykisk arbejdsmiljø er en integreret del af folkekirkens naturlige arbejde og forpligtelse.

For udvalgets formand, Ida Götke, der i det civile liv netop er pensioneret efter at have været sygeplejefaglig direktør på Regionshospitalet Gødstrup, er udvalgets formål som inspirationsforum for arbejdet med det gode, psykiske arbejdsmiljø vigtigt:

- Det er afgørende, at medarbejdere, menighedsråd og frivillige trives i det arbejde, de er i, og føler psykologisk tryghed. Og at vi som stiftsudvalg understøtter det arbejde ved at tilrettelægge arrangementer og kurstilbud og orienterer os i udvikling og forskning inden for området med henblik på at give målgruppen rammerne til at arbejde med trivsel og arbejdsmiljø, forklarer Ida Götke.

FOKUS PÅ DET GODE SAMARBEJDE

Ida Götke hører ikke til dem, der mener, at folkekirkens to-strengede ledelsesstruktur entydigt er årsagen til problemer med arbejdsmiljøet.

- Jeg mener ikke, at folkekirken skiller sig særligt ud i forhold til et dårligt arbejdsmiljø. ►

Jeg kunne godt tænke mig, vi skal arbejde yderligere med det forebyggende aspekt, så sognene får en kultur, der er mere proaktiv.

Der er meget, der kan skabe problemer, og det ser man i alle organisationer. Uanset, hvilken struktur man vælger til en organisation, er det psykiske arbejdsmiljø og medarbejdertrivsel noget, man skal kere sig om og arbejde med. Det gøres ikke alene ved en given struktur, siger hun.

På et område ser hun dog en klar mulighed for forbedring på det folkekirkelige område i arbejdet med trivsel og et bedre psykisk arbejdsmiljø:

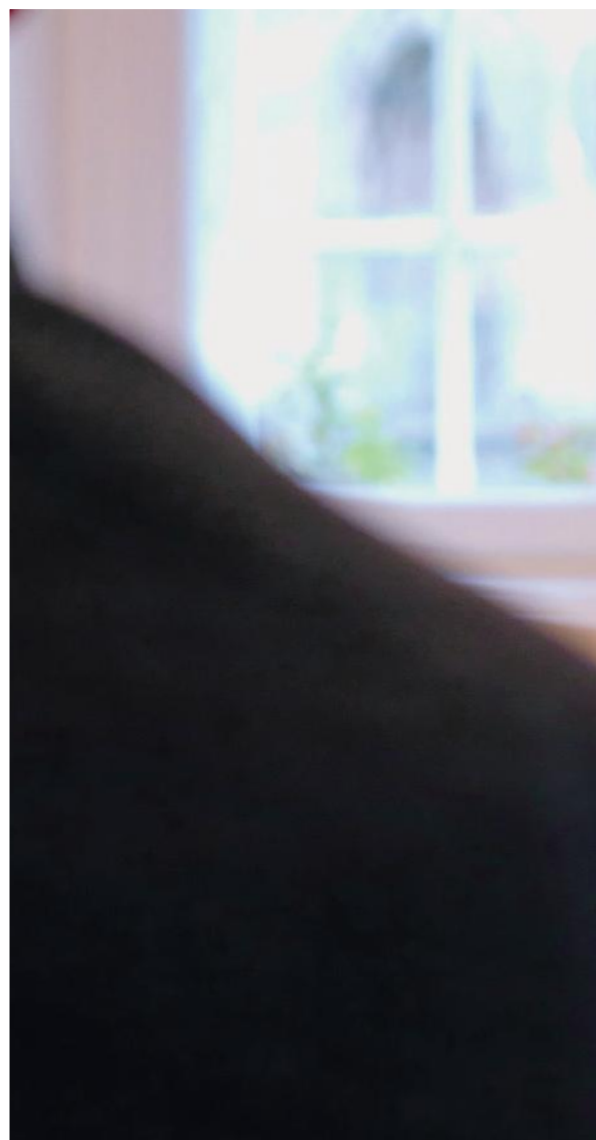
- Vi synes i udvalget, der med fordel kunne skabes mere opmærksomhed omkring kommunikation og teamtræning – enten på uddannelserne af præster og organister eller i introforløbet for stiftets nye præster: Hvordan etablerer man det gode teamwork mellem præster, organister og andre ansatte, så både gudstjenester og andre kirkelige handlinger foregår på en god måde for folkekirkens medlemmer, men også for de medarbejdergrupper, der indvirker i

opgaven? At arbejde i teams kommer ikke af selv, og det er et af de emner, vi i årene fremover skal sætte fokus på i Stiftsudvalget for psykisk arbejdsmiljø hos Viborg Stift, siger Ida Götke.

REVURDERER TILBUD

De kommende år skal stiftsudvalget revurdere sine tilbud, materiale og arrangementer for stiftets ansatte i kirkerne, og arbejde yderligere med, hvor man forebyggende kan sikre et sundt og godt arbejdsmiljø.

- Jeg kunne godt tænke mig, vi skal arbejde yderligere med det forebyggende aspekt, så sognene får en kultur, der er mere proaktiv. Og så kunne jeg godt forestille mig et pilotprojekt, hvor stiftet sammen med pastoralseminarieuddannelsen fokuserer på at lære de studerende, hvad det vil sige at arbejde i et team, og hvad det indebærer af viden, færdigheder og mindset. ■

LÆS MERE HER

”

Vi skal komme ud i virkeligheden
og møde hinanden – ikke sidde i
hver sit hjørne.

Konference satte skub i vigtigt samarbejde mellem kirker og kommuner

Begejstringen og viljen til samarbejde var ikke til at tage fejl af på Viborg Stifts første diakonikonference Fælles om i januar, hvor debatter og ideer skabte konkrete resultater. ►

Tekst: Anika Thorø Weber. Foto: Andreas Falck

Steen Jakobsen ▶

- Man bliver jo tændt af den hellige ild, om man så må sige. Jeg glæder mig virkelig til at samarbejde med de andre.

Ordene kommer fra Steen Jakobsen (V), formand for social- sundheds- og arbejds-markedsudvalget i Struer Kommune, der næsten ikke er til at skyde igennem efter deltagelse i konferencen 'Sammen om det sociale ansvar'.

LÆRE HINANDEN BEDRE AT KENDE

Ligesom godt hundrede andre repræsentanter for kommuner, kirker og organisationer i Viborg Stift deltog han fredag 28. januar i en helt særlig dag, hvor målet var klart: Kirker og kommuner skulle lære hinanden bedre at kende, så de fremover kan styrke deres samarbejde til gavn for de udsatte borgere i de enkelte kommuner.

- Vi kan noget forskelligt, og det skal vi udnytte. Mit håb er, at det her kommer til at knopskyde lokalt. Jeg håber, at den nyfundne interesse for hinanden gør, at vi fremover kan lave endnu flere gode samarbejder på tværs, siger biskop Henrik Stubbjær, Viborg Stift, der havde inviteret til konferencen på Viborg Idrætshøjskole.

Det ønske om samarbejde finder man også hos Ulrik Wilbek, borgmester i Viborg Kommune:

- Vi skal komme ud i virkeligheden og møde hinanden – ikke sidde i hver sit hjørne.

Mange udsatte er ofte skeptiske overfor det offentlige, og her kan kirken være en brobygger til at skabe fællesskaber og vise de udsatte hen til de steder, de kan få hjælp, sagde Ulrik Wilbek i sin åbningstale.

Og meget tyder på, at det nok skal lykkes at finde sammen i stedet for at sidde i hver sit hjørne.

DATOER I KALENDEREN

Umiddelbart efter konferencen var meldingen i flere kommuner, at man allerede nu har sat datoer i kalenderen, hvor repræsentanter for kommuner og lokale kirker skal mødes og fortsætte dialogen om, hvordan de kan skabe konkrete samarbejder i deres lokalområde.

Det gælder blandt andet i Struer Kommune, hvor Steen Jakobsen allerede nu ved, at kommunen og de lokale kirker har planer om at intensivere holdarbejdet.

- Det er med at gribe momentum, nu hvor vi brænder for det, så vi skal helt klart stikke hovederne sammen fremover og se, hvad vi kan gøre for vores udsatte borgere, siger han.

SAMTALER VAR EN KICKSTARTER

Steen Jakobsen er langt fra den eneste, der er gået fra diakonikonferencen med fornyet energi og troen på, at et samarbejde mellem kommuner og kirker kan noget helt særligt.

Dagen igennem blev de fremmødte holdt til ilden gennem en række oplæg, hvor henholdsvis tidligere kirke- og kulturminister Mette Bock, tidligere energiminister Jann Sjursen, professor Jørn Henrik Petersen og cand.teol og ph.d. Bodil Lodberg på hver deres måde var med til at inspirere deltagerne til, hvordan et samarbejde mellem kommuner og kirker ikke blot er muligt – men også en styrke.

DEBAT GJORDE INDTRYK

Men særligt debatterne ude ved bordene har gjort indtryk på flere af deltagerne til konferencen.

- Vi har talt om, hvordan vi kan gøre noget for sammen at bekæmpe ensomhed i kommunen. Og så har vi en ide til en café for handicappede i vores kommune, siger

▼ Birgitte Krøyer

Steen Jakobsen, der ligesom de øvrige deltagere på konferencen havde fået plads ved et bord blandt andre fra sit eget nærområde, så han lettere kunne få en konkret snak med de andre om, hvordan de vil skabe reel forandring.

Også Birgitte Krøyer, provst for Struer Provsti, glæder sig over de konkrete initiativer, der formentlig er på vej i hendes kommune.

- Vi har haft nogle rigtige givtige snakke, der nok skal bære en masse godt med sig. Jeg glæder mig til at se, hvor det bærer hen, siger hun.

ENDNU EN KONFERENCE VENTER

Diakonikonferencen i Viborg Stift var den første af sin slags i stiftet, men bliver ikke den sidste.

24. marts 2023 er stiftet vært for endnu en konference i Skive Kongrescenter, der henvender sig til kommunens frontpersonale og kirkernes mange ildsjæle indenfor det sociale og diakonale område.

Konferencen vil være åben for alle interesserede og byde på en række workshops, der skal få de mange fælles ideer og ambitioner til at blive til virkelighed. Det er gratis at deltage. ■

◀ Ulrik Wilbek

▼ Mette Bock

Henrik ▶
Stubbjær

LÆS MERE HER

FOLKEKIRKEN I TAL

MEDLEMMER

4,3 MILL

SGNE

2158

MENIGHEDSRÅD

1632

PROVSTIER

103

STIFTER

10

[illegible]

-

VI ER KLAR TIL AT HJÆLPE DIG

Her kan du få overblikket over stiftsadministrationens medarbejdere og få sat ansigt på dem der er klar til at hjælpe dig.

Biskop
HENRIK STUBKJÆR

Tlf. 8662 0911
Mobil 2329 6600
e-mail hes@km.dk

Stiftskontorchef
BODIL ABILDGAARD

Direkte tlf. 8726 2183
e-mail bab@km.dk

Uddannelseskonsulent
THOMAS FELTER

Tlf. 98 64 52 01
Mobil 4072 3384
e-mail: tofe@km.dk

- Gudstjenestefornyelse
- Liturgi og kirkerum
- Præsters efteruddannelse

Kommunikationskoordinator
HENRIK HELMS

Direkte tlf. 4031 1606
e-mail hhhe@km.dk

- Sparring omkring kommunikation og teknik
- Pressekontakt
- Ansvarlig for ekstern og intern kommunikation
- Medredaktør på hjemmeside og social media

Chefkonsulent
KATRINE SOBO ANDREASEN

Direkte tlf. 8726 2181
Mobil 4057 2881
e-mail kasa@km.dk

- Juridisk sagsbehandling både i Viborg Stift og på tværs af stifterne
- Sagsbehandling og rådgivning om menighedsrådsarbejdet og menighedsrådsfunktionen
- Sagsbehandling og rådgivning om provstiudvalgsarbejdet

Sagsbehandler
LISBETH HØY

Direkte tlf. 8726 2173
e-mail lih@km.dk

- Præsteløn og tjenesteboligvurderinger
- GIAS (GIAS er et system til administration af aftaler om vedligeholdelse af gravstedsaftaler.)
- APV (arbejdspladsvurdering) for præster

Kontorfuldmægtig
SUSANNE ENEVOLDSEN

Direkte tlf. 8726 2174
e-mail sav@km.dk

- Journalfører på F2, herunder ansvarlig for anvendelse af F2 som er journal- og sagsbehandlingssystemet
- Sagsbehandling vedrørende præster
- Menighedsrådsvalg samt opdatering af KIS

Kontorfuldmægtig
VIBEKE LUND

Direkte tlf. 8726 2176
e-mail vlj@km.dk

- Administration og rådgivning vedrørende gravstedsaftaler
- Receptionist
- Ansvarlig for indkøb af kontorartikler ►

Serviceassistent
SUSSI MADSEN

e-mail suma@km.dk

Økonomiansvarlig
INGER LISE ØSTER

Direkte tlf: 8726 2182

e-mail ilo@km.dk

- Fællesfondens regnskab
- Stiftsrådets regnskab
- Kapitalforvaltning

Bispesekretær
METTE NIELSEN

Direkte tlf. 8726 2170

Mobil 2425 2758

e-mail meni@km.dk

- Sekretær for biskop, stiftskontorchef og stiftsråd
- Præste ansættelser, ordination m.v.
- Kommunikation samt medredaktør på hjemmeside, DAP samt øvrige sociale medier

Afdelingsleder
LENE ØSTERGAARD

Direkte tlf. 8726 2175

e-mail loe@km.dk

- Byggesager ved kirker og kirkegårde
- Kirkefunktionærer, overenskomster, ansættelsesbeviser, løn mv.

Bogholder
METTE RITTER

Direkte tlf. 8726 2180

e-mail meri@km.dk

- Bogholder
- Stiftsmidlerne i Viborg, Helsingør, Roskilde, Aalborg og Lolland-Falster Stift.
- GIAS (GIAS er et system til administration af aftaler om vedligeholdelse af gravstedsaftaler.)

Jurist
ANN-SOFIE BACH KVIST

Direkte telefon 8726 2171

e-mail asok@km.dk

- Byggesager
- Rådgivningsaftaler
- Gravstedsager
- Plansager

Undervisningsleder og
teologisk specialkonsulent
HENNING KJÆR THOMSEN

Direkte tlf. 8726 2188

Mobil 3030 3778

e-mail hkt@km.dk

- Kursusansvarlig
- Undervisning
- Foredrag

Sagsbehandler
LARS SAXTOFT

Direkte tlf. 8726 2188

e-mail larsa@km.dk

- Byggesager ved kirker og kirkegårde

STIFTSPRÆSTER

Du kan hente hjælp og inspiration i en række stiftsudvalg, som også har en stiftspræst tilknyttet. Du kan se mere om udvalgenes arbejde på Viborg Stifts hjemmeside på: viborgstift.dk/stiftsudvalg

STIFTSPRÆST FOR DIAKONI

STEEN HEDEMANN ANDREASSEN

E-mail: stean@km.dk

Telefon: 6080 4795

STIFTSPRÆST FOR PSYKISK ARBEJDSMILJØ

LARS HENRIK LYNGBERG-LARSEN

Telefon: 98674461

E-mail: LLL@km.dk

STIFTSPRÆST FOR KIRKEN I VERDEN

PETER FISCHER-NIELSEN

E-mail: pfm@km.dk

Telefon: 2399 8840

STIFTSPRÆST FOR GUDSTJENESTE OG FORKYNDELSE

THOMAS FELTER

E-mail: tofe@km.dk

9864 5201

STIFTSPRÆST FOR UNDERVISNING

GITTE THORSØE

E-mail: gtb@km.dk

Telefon: 53 76 13 32

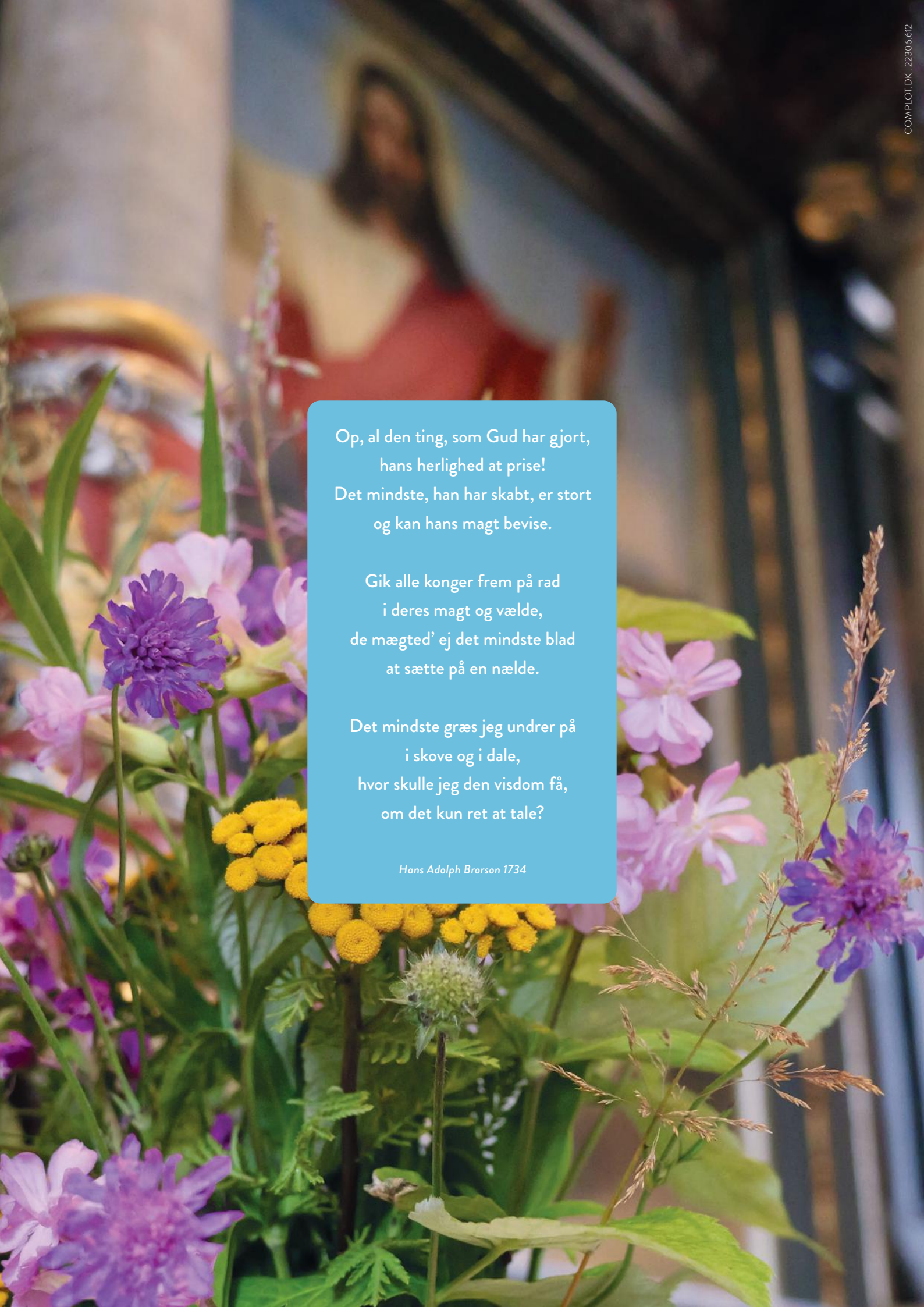
STIFTSPRÆST FOR PILGRIMME

CHRISTIAN KJÆR BJERRE

E-mail: chkb@km.dk

Telefon: 3030 8831

Op, al den ting, som Gud har gjort,
hans herlighed at prise!
Det mindste, han har skabt, er stort
og kan hans magt bevise.

Gik alle konger frem på rad
i deres magt og vælde,
de mægted' ej det mindste blad
at sætte på en nælde.

Det mindste græs jeg undrer på
i skove og i dale,
hvor skulle jeg den visdom få,
om det kun ret at tale?

Hans Adolph Brorson 1734